

VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA OBYVATELSTVA PODLE VÝSLEDKŮ SČÍTÁNÍ LIDU

2021

Sčítání lidu, domů a bytů

Praha, 17. 10. 2024

Kód publikace: 170232-24

Zpracoval: Odbor statistiky obyvatelstva

Ředitel odboru: Mgr. Robert Šanda

Kontaktní osoba: Mgr. Jakub Vachuska, e-mail: jakub.vachuska@csu.gov.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.csu.gov.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.csu.gov.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 056 789 | e-mail: infoservis@csu.gov.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@csu.gov.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 732 | e-mail: esds@csu.gov.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@csu.gov.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673
e-mail: infoservispraha@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/praha

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/stredocesky

České Budějovice | Žižkova 1a, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/jihocesky

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108
e-mail: infoservisplzen@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/plzensky

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 525
e-mail: infoserviskv@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/karlovarsky

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176
e-mail: infoservisul@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/ustecky

Liberec | nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/liberecky

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové, tel.: 495 762 322
e-mail: infoservishk@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/kralovehradecky

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480
e-mail: infoservispa@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/pardubicky

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062
e-mail: infoservisvys@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/vysocina

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/jihomoravsky

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 511
e-mail: infoservisolom@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/olomoucky

Zlín | třída Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 936
e-mail: infoserviszl@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/zlinsky

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230
e-mail: infoservisov@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/moravskoslezsky

Obsah

1. Vývoj úrovně vzdělání obyvatelstva podle sčítání 2001, 2011 a 2021	4
2. Úroveň vzdělání obyvatelstva v nejpodrobnějším členění ve sčítání 2021.....	5
3. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle krajů.....	6
4. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle SO ORP.....	7
5. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle velikostních skupin obcí	11
6. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle pohlaví a věku	13
7. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle zaměstnanosti	17
8. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle odvětví ekonomické činnosti	18
8.1. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle odvětví ekonomické činnosti a pohlaví.....	19
9. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle hlavních tříd zaměstnání	21
9.1. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle hlavních tříd zaměstnání a věku	22
10. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle hlavního státního občanství	26
10.1 Úroveň vzdělání obyvatelstva podle hlavního státního občanství a věku.....	27
11. Nezjištěná úroveň vzdělání obyvatelstva	31
11.1 Nezjištěná úroveň vzdělání obyvatelstva podle pohlaví a věku	31
11.2 Nezjištěná úroveň vzdělání obyvatelstva podle hlavního státního občanství	31

Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu

Nejvyšší dosažené vzdělání bylo zjišťováno při Sčítání lidu, domů a bytů 2021 u všech obyvatel ve věku 15 a více let. Údaje uvedené na sčítacím formuláři byly doplněny o informace o vzdělání z administrativních zdrojů. Osoby, které získaly vzdělání v soukromé nebo zahraniční vzdělávací instituci bez akreditace MŠMT, uváděly odpovídající stupeň vzdělání ve vzdělávacím systému ČR.

Nejvyšší dosažené vzdělání bylo členěno celkem do čtrnácti kategorií včetně nezjištěno. Uvedených třináct kategorií je nejpodrobnější členění a je využito i v této analýze. Oproti předchozím sčítáním v letech 2001 a 2011 obsahuje navíc kategorie pomaturitní vzdělání a vzdělání v konzervatoři. Pomaturitní vzdělání bylo v předchozích dvou sčítáních zahrnuto do jedné kategorie s nástavbovým vzděláním a vzdělání v konzervatoři do jedné kategorie s vyšším odborným vzděláním.

Nejvyšší dosažené vzdělání v SLDB 2021 v nejpodrobnějším členění, ve většině této analýzy a podle klasifikace ISCED 2011

Nejpodrobnější členění vzdělání v SLDB 2021	Členění vzdělání použité v analýzách zde	Členění vzdělání podle ISCED 2011
Bez vzdělání	Bez vzdělání	ISCED 0
Neukončené základní	Základní, vč. neukončeného	ISCED 1
Základní		ISCED 2
Střední nebo vyučení (bez maturity)	Střední nebo vyučení (bez maturity)	ISCED 3
Úplné střední všeobecné (s maturitou)	Úplné střední všeobecné (s maturitou)	
Úplné střední odborné (s maturitou)	Úplné střední odborné (s maturitou)	
Nástavbové / zkrácené studium (s maturitou), absolvování dvou nebo více oborů středních škol	Nástavbové, pomaturitní	
Pomaturitní studium		ISCED 4
Konzervatoř (ukončena absolutoriem)	Vyšší odborné, konzervatoř	ISCED 5
Vyšší odborné vzdělání (DiS.)		ISCED 6
Vysokoškolské bakalářské (Bc., BcA.)	Vysokoškolské bakalářské	
Vysokoškolské magisterské (Ing., Mgr., MUDr., JUDr., PhDr. aj.)	Vysokoškolské magisterské	ISCED 7
Vysokoškolské doktorské (Ph.D., ThD., CSc., DrSc.)	Vysokoškolské doktorské	ISCED 8

Pozn.: Nejpodrobnější členění vzdělání je využito jen v analýze kombinace vzdělání s pohlavím a pětiletými věkovými skupinami.

1. Vývoj úrovně vzdělání obyvatelstva podle sčítání 2001, 2011 a 2021

Ve sčítání 2021 bylo celkem 8 832 407 osob ve věku 15 a více let, tedy více než ve sčítání 2001 a méně než ve sčítání 2011, oproti kterému jich bylo o 115 tisíc méně. Do tohoto snížení se promítl mimo jiné nižší počet živě narozených v druhé polovině 90. let a na počátku nového tisíciletí, které do roku 2021 dospěly do věku 15 a více let.

Mezi sčítáními v letech 2001 a 2021 došlo ve struktuře vzdělání k významným změnám, kdy se podíly obyvatel s nižšími stupni vzdělání snížily a s vyššími stupni naopak zvýšily. V roce 2001 byl podíl osob se základním vzděláním, vč. neukončeného 23,3 %, ve sčítání o 20 let později 13,3 %. Podíl úplného středního (s maturitou), vč. nástavbového a pomaturitního vyrostl v té době z 27,5 % na 32,8 % a podíl vysokoškolsky vzdělaných z 9,0 % na 18,7 %. Struktura obyvatel podle vzdělání doznala změn také od sčítání v roce 2011. Především se snížil podíl obyvatel se základním vzděláním, vč. neukončeného, a to

z 18,6 % na 13,3 %. Nelze opominout, že naopak došlo k nárůstu zastoupení vysokoškolsky vzdělaných. Ve sčítání 2011 tvořily 13,2 % populace 15leté a starší, ve sčítání 2021 už 18,7 %.

Ve sčítání 2021 tvořily shodně třetinu populace ve věku 15 a více let se zjištěným vzděláním osoby se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity) a s úplným středním vzděláním (s maturitou), vč. nástavbového a pomaturitního. Následovaly osoby s vysokoškolským vzděláním s téměř pětinným zastoupením. Na konci pomyslného žebříčku byli obyvatelé bez vzdělání, jejichž počet přesáhl 56 tisíc.

Tab. 1 Nejvyšší dosažené vzdělání obyvatelstva podle Sčítání lidu, domů a bytů 2001–2021

Nejvyšší dosažené vzdělání	2001 ¹⁾		2011		2021	
	počet	podíl (v %)	počet	podíl (v %)	počet	podíl (v %)
Osoby ve věku 15 a více let	8 462 071	100,0	8 470 941	100,0	8 321 029	100,0
Bez vzdělání	37 932	0,4	42 384	0,5	56 100	0,7
Základní, vč. neukončeného	1 975 109	23,3	1 571 602	18,6	1 107 860	13,3
Střední nebo vyučení (bez maturity)	3 255 400	38,5	2 952 112	34,8	2 736 983	32,9
Úplné střední (s maturitou), vč. nástavbového a pomaturitního	2 323 031	27,5	2 673 001	31,6	2 729 091	32,8
Vyšší odborné, konzervatoř	108 140	1,3	117 111	1,4	138 588	1,7
Vysokoškolské	762 459	9,0	1 114 731	13,2	1 552 407	18,7

¹⁾ Střední nebo vyučení (bez maturity) zahrnuje učňovské (bez maturity) a střední (bez maturity). Úplné střední (s maturitou), vč. nástavbového a pomaturitního zahrnuje také učební obory s maturitou a úplné střední odborné.

Počet osob, u nichž nebylo zjištěno vzdělání, ve sčítání 2021 byl 511 378. Ve sčítání 2001 a 2011 byly jejich počty 113 127 a 476 691. Do následujících analýz nebyly tyto osoby začleněny, nicméně jejich struktuře podle pohlaví a věku a struktuře podle hlavního státního občanství ve sčítání 2021 je věnována poslední kapitola.

2. Úroveň vzdělání obyvatelstva v nejpodrobnějším členění ve sčítání 2021

V nejpodrobnějším členění vzdělání mělo nejvíce obyvatel Česka střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity). Jejich počet přesáhl 2,7 milionu a představoval třetinu populace. Následovali byli obyvatelé s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou), kterých byl přibližně poloviční počet a kteří populaci tvořili z 16,5 %. Dále velmi podobné zastoupení v celkovém obyvatelstvu měli obyvatelé s vysokoškolským magisterským vzděláním a úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou). Konečně nejmenší část populace představovali obyvatelé bez vzdělání, s pomaturitním vzděláním, vzděláním v konzervatoři a vysokoškolským doktorským vzděláním.

Stupeň vzdělání, který mělo podle sčítání nejméně obyvatel, bylo vzdělání v konzervatoři, mělo ho pouze necelých 13 tisíc osob ve věku 15 a více let. Je zajímavé, že pomaturitní a vysokoškolské doktorské vzdělání měl téměř totožný počet osob a na celkovém obyvatelstvu se tyto osoby podílely shodně necelým 1 %. V diskutovaném členění vzdělání byl podíl na celkovém obyvatelstvu nižší než 1 % v případě hned čtyř stupňů vzdělání.

Mezi vysokoškolsky vzdělanými bylo nejvíce osob s magisterským stupněm vzdělání. Z toho lze vyvodit, že kdo se rozhodl studovat vysokou školu a získal titul bakalářské úrovně, rozhodl se ještě studovat magisterský stupeň, s kterým se již spokojil. Obyvatelé s magisterským stupněm vzdělání představovali

tři čtvrtiny vysokoškolsky vzdělaných, s bakalářským stupněm jednu pětinu a s doktorským stupněm pouze jednu dvacetinu z nich.

Tab. 2 Obyvatelstvo 15leté a starší podle nejvyššího dosaženého vzdělání (v %)

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet obyvatel	Podíl (v %)
Osoby ve věku 15 a více let	8 321 029	100,0
Bez vzdělání	56 100	0,7
Neukončené základní	112 465	1,4
Základní	995 395	12,0
Střední nebo vyučení (bez maturity)	2 736 983	32,9
Úplné střední všeobecné (s maturitou)	1 121 507	13,5
Úplné střední odborné (s maturitou)	1 375 132	16,5
Nástavbové	155 351	1,9
Pomaturitní	77 101	0,9
Konzervatoř	12 598	0,2
Vyšší odborné	125 990	1,5
Vysokoškolské bakalářské	330 989	4,0
Vysokoškolské magisterské	1 144 332	13,8
Vysokoškolské doktorské	77 086	0,9

3. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle krajů

Rozdíly ve struktuře vzdělání byly patrné mezi kraji. Výrazně se odlišovalo Hlavní město Praha na jedné straně a kraje Karlovarský a Ústecký na druhé straně. Praha měla oproti zbytku krajů nejnižší podíly osob s nižšími stupni vzdělání a naopak nejvyšší s vyššími stupni vzdělání. Nejnižší podíly se týkaly osob bez vzdělání, se základním vzděláním, vč. neukončeného a středním nebo vyučením (bez maturity), naopak nejvyšší podíly osob s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou), vyšším odborným vzděláním, konzervatoří a se vzděláním vysokoškolským ve všech stupních. Vůbec nejvyšší rozdíl podílu mezi dvěma kraji byl v případě středního vzdělání nebo vyučení (bez maturity) mezi Prahou (18,1 % osob), kde bylo zastoupeno nejméně, a Krajem Vysočina (38,3 %), kde bylo zastoupeno nejvíce. Dále byl vysoký rozdíl mezi podílem osob s magisterským stupněm v Praze a Karlovarském kraji. Vysokoškolsky vzdělaní jako celek v Praze představovali dokonce více než třetinu populace 15leté a starší.

Pouze úplné střední odborné vzdělání (s maturitou) a nástavbové a pomaturitní nedosáhly v rámci obyvatelstva Prahy nejvyššího nebo nejnižšího podílu mezi kraji. Vyjma Prahy pouze v Jihomoravském kraji tvořili vysokoškolsky vzdělaní více než pětinu obyvatelstva.

Karlovarský a Ústecký kraj se vyznačovaly nejvyšším zastoupením obyvatel bez vzdělání a se základním vzděláním, vč. neukončeného. Pouze v těchto dvou krajích přesáhlo zastoupení obyvatel bez vzdělání 1,0 % a dále zastoupení obyvatel se základním vzděláním, vč. neukončeného 18 %. Vysokoškolské vzdělání měla v těchto dvou krajích zhruba desetina obyvatel.

V porovnání se sčítáním 2011 byly ve sčítání 2021 ve všech krajích vyšší podíly obyvatel s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou), s vyšším odborným vzděláním a vzděláním v konzervatoři a se všemi třemi stupni vzdělání vysokoškolského. Naopak se snížilo zastoupení

obyvatelstva se základním vzděláním vč. neukončeného, s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou) a až na jeden výjimečný kraj také obyvatelstva se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity).

Tab. 3 Obyvatelstvo 15leté a starší podle krajů a nejvyššího dosaženého vzdělání (v %)

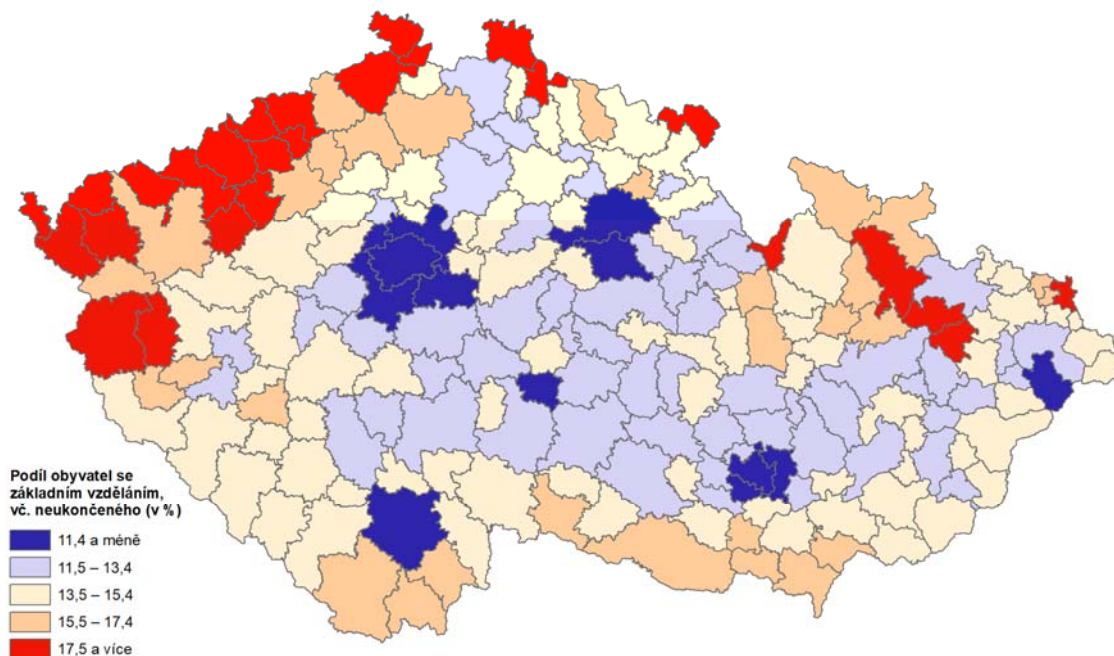
Nejvyšší dosažené vzdělání	Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Podíl osob ve věku 15 a více let	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Bez vzdělání	0,4	0,6	0,6	0,7	1,3	1,3	0,8	0,6	0,7	0,5	0,5	0,7	0,6	0,8
Základní, vč. neukončeného	8,3	12,9	13,5	14,0	18,4	18,2	14,7	13,4	13,3	12,9	12,7	13,5	13,6	14,7
Střední nebo vyučení (bez maturity)	18,1	32,2	35,4	35,2	37,5	36,7	36,7	36,0	36,9	38,3	31,6	35,3	36,2	35,6
Úplné střední všeobecné (s maturitou)	16,1	14,3	13,0	13,4	13,3	12,9	13,3	12,9	12,5	12,5	13,1	13,1	12,9	12,4
Úplné střední odborné (s maturitou)	15,8	17,3	17,0	17,0	15,0	15,8	16,1	17,6	17,4	17,1	16,1	16,7	16,4	16,3
Nástavbové, pomaturitní	3,0	2,9	2,8	2,6	2,5	2,5	2,8	3,1	2,9	2,9	2,8	2,7	2,8	2,6
Vyšší odborné, konzervatoř	2,4	1,9	1,7	1,7	1,4	1,3	1,5	1,7	1,8	1,7	1,6	1,5	1,3	1,2
Vysokoškolské bakalářské	7,3	3,7	3,6	3,6	2,6	2,8	3,2	3,2	3,2	3,3	4,2	3,4	3,5	3,6
Vysokoškolské magisterské	26,1	13,4	11,7	11,2	7,7	8,2	10,5	10,9	10,8	10,4	16,1	12,4	12,3	12,2
Vysokoškolské doktorské	2,5	0,8	0,7	0,6	0,3	0,3	0,5	0,6	0,6	0,4	1,4	0,8	0,5	0,6

4. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle SO ORP

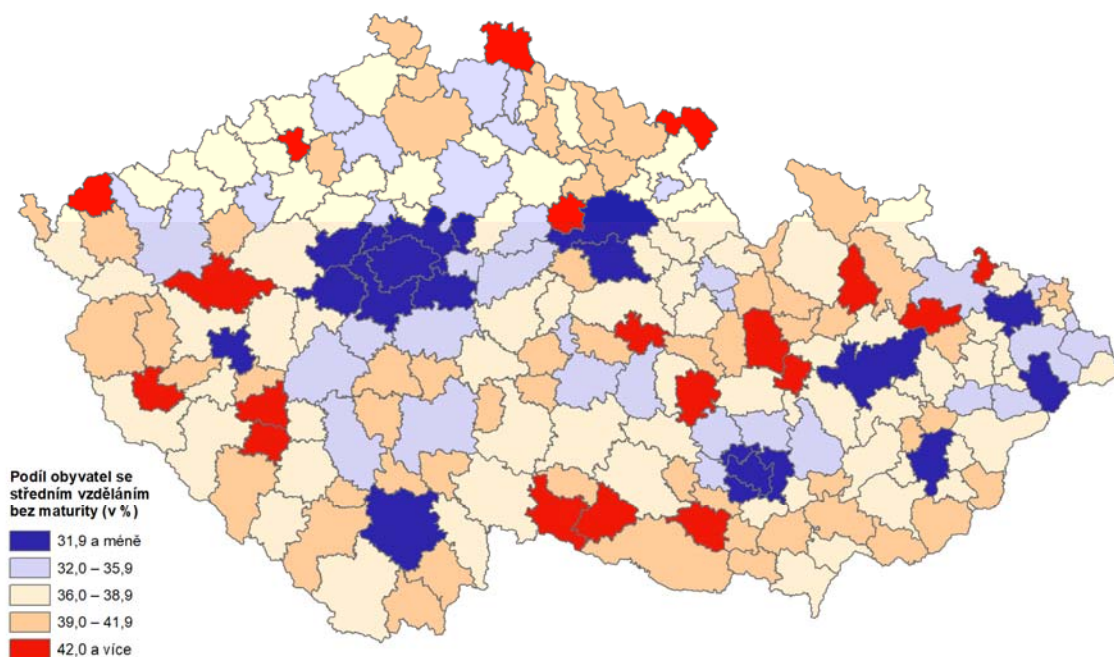
Velké odlišnosti ve struktuře vzdělanosti byly také patrné mezi jednotlivými správními obvody obcí s rozšířenou působností. Obyvatelé se základním vzděláním, vč. neukončeného tvořili podprůměrnou část populace 15letých a starších v SO ORP některých krajských měst a jejich okolí, v Praze a Brně podíl dokonce nepřerostl 10 %. Shluky méně zastoupeného obyvatelstva se základním vzděláním, vč. neukončeného v SO ORP se nacházely v blízkosti těchto měst (SO ORP Říčany, Černošice, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav a SO ORP Šlapanice, Kuřim, Blansko, Rosice, Boskovice), ale také Jihlavy (SO ORP Humpolec, Havlíčkův Brod, Pelhřimov) a Hradce Králové (SO ORP Hořice, Nová Paka, Nové Město nad Metují). Naopak SO ORP krajských měst Ústí nad Labem, Karlovy Vary a Ostrava a okolní SO ORP měly zastoupení osob se základním vzděláním, vč. neukončeného vyšší než celorepublikový průměr. Dále lze určit SO ORP krajských měst, v nichž byl podíl těchto osob nižší,

avšak v okolních SO ORP vyšší, byly to České Budějovice, Plzeň, Liberec, Zlín a Olomouc. Nejnižší byl diskutovaný podíl v Praze a Brně s hodnotami 8,3 % a 9,8 % a nejvyšší v Bílině s hodnotou 23,5 %.

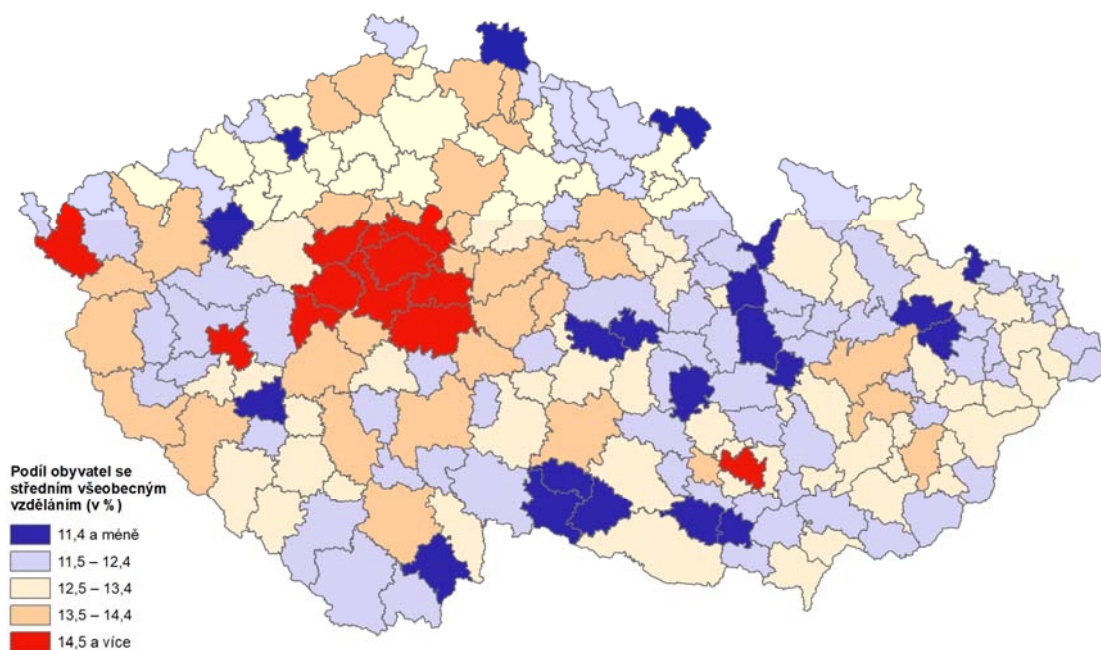
Mapa 1 Podíl obyvatelstva se základním vzděláním, vč. neukončeného podle SO ORP (v %)

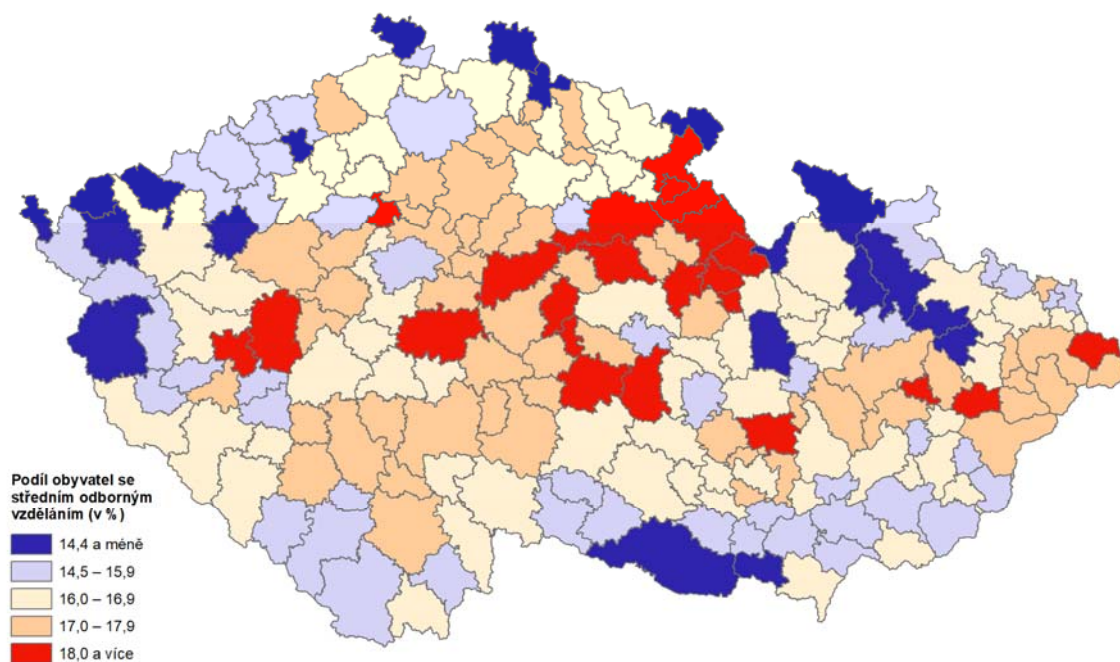
Mapa 2 Podíl obyvatelstva se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity) podle SO ORP (v %)

Mapa 3 Podíl obyvatelstva s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou) podle SO ORP (v %)

Mapa 4 Podíl obyvatelstva s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou) podle SO ORP (v %)

Střední vzdělání nebo vyučení bez maturity bylo podprůměrně (v porovnání s celorepublikovou úrovní) zastoupeno v SO ORP osmi krajských měst. Nejnižší podíly vykazovaly opět SO ORP Praha a Brno s hodnotami okolo jedné pětiny a dále Černošice, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav a Říčany. Podprůměrnými hodnotami se vyznačovaly především SO ORP velkých a největších měst. Dále lze říct, že počet těchto SO ORP s podprůměrnými hodnotami byl mnohem nižší než těch s nadprůměrnými hodnotami. To způsobil fakt, že celorepublikový podíl byl stržen směrem k nižším hodnotám městy s nejvíce obyvateli, kde byli obyvatelé s tímto vzděláním relativně málo zastoupeni.

Žebříček SO ORP podle úplného středního všeobecného vzdělání (s maturitou) byl spíše opačný, nejvyšší podíly měli Praha (16,1 %) a okolní SO ORP (Kladno, Beroun, Říčany a další) a z dalších krajských měst Plzeň, Brno, Olomouc, Pardubice, Hradec Králové a další. Na opačném konci byly Dačice a Králíky s podíly 10,3 % a 10,4 %.

V případě úplného středního odborného vzdělání (s maturitou) nebyla jednoznačná tendence, že by se SO ORP největších a krajských měst nacházely na jednom konci žebříčku. V první dvacítky nejnižších hodnot nebyl žádný SO ORP krajského města a v první dvacítky nejvyšších hodnot byly z krajských měst pouze SO ORP Hradec Králové, Pardubice a Plzeň. Pouze 12,3 % osob mělo úplné střední odborné vzdělání v Bílině, která byla na jednom konci žebříčku, a každá pátá osoba měla toto vzdělání v Novém Městě nad Metují, která byla na druhém konci žebříčku. Pod celorepublikovým průměrem byl velmi podobný počet SO ORP jako nad ním. Zastoupení obyvatelstva s tímto vzděláním bylo velice blízko k celorepublikovému podílu v SO ORP Liberec a Jihlava.

Vysokoškolský titul měla více než třetina obyvatel SO ORP Praha a třetina obyvatel v SO ORP Brno. Nikde jinde nebyl podíl vyšší než 30,0 %. Po Brně následovaly Černošice, Kuřim, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav a Říčany. Nepřekvapivě bylo vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo nadprůměrně zastoupeno v SO ORP krajských měst. V první dvacítky se nacházelo hned deset krajských měst, mezi nimiž nebyly pouze Karlovy Vary, Ústí nad Labem a Jihlava. U vysokoškolského vzdělání se projevil efekt největších měst strhávajících celorepublikový průměr směrem nahoru a v důsledku toho pouze 17 SO ORP mělo nadprůměrný podíl vysokoškolsky vzdělaných a 189 podprůměrný podíl. V celkem 23 SO ORP nebyl vysokoškolsky vzdělaný ani každý desátý. Na konci žebříčku měly nejnižší hodnoty SO ORP Aš a Kraslice (shodně 6,6 %) a hojně se tam nacházely SO ORP krajů Karlovarského, Ústeckého a Plzeňského.

První dva stupně vysokoškolského vzdělání, bakalářský a magisterský, měla nejmenší a největší část populace ve stejných SO ORP jako v případě vysokoškolského vzdělání celkem. Nejvyšší podíly měla Praha (bakalářský 7,3 %, magisterský 26,1 %) a Brno (6,1 %, 24,7 %). Na dalších místech se nacházeli převážně SO ORP v blízkosti Prahy a mnoho krajských města (mezi nimi také České Budějovice, Olomouc, Zlín, Plzeň, Pardubice, Hradec Králové, Liberec). Na druhém konci žebříčku se u obou stupňů vzdělání nacházely SO ORP jako Kraslice, Aš, Bílina, Frýdlant, Králíky a Varnsdorf.

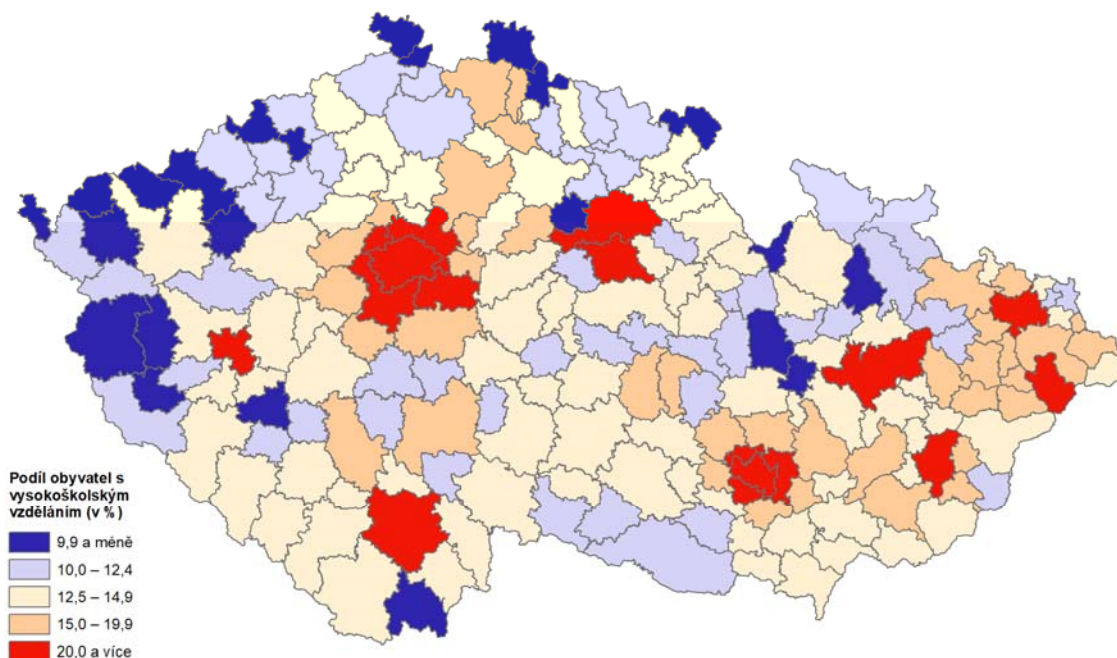
Doktorské vzdělání měl nejnižší podíl obyvatel v SO ORP Aš, Kraslice, Králíky, Horšovský Týn a Bílina, kde byl jeho nositelem pouze jeden obyvatel z tisíce. Na tomto konci žebříčku se nacházelo mnoho SO ORP Plzeňského, Ústeckého a Karlovarského kraje. Největší část obyvatel měla doktorské vzdělání naopak v Brně (2,8 %) a Praze (2,5 %) a nadprůměrné podíly byly dále v některých SO ORP těchto měst a dalších krajských měst. Podílu 2,0 % dosáhli ještě obyvatelé v SO ORP Kuřim a Černošice. Tento stupeň vzdělání byl velice nerovnoměrně rozdělen, protože nad celorepublikovým průměrem bylo pouze sedmáct SO ORP.

Vůbec největší rozdíl v podílu obyvatel byl u vzdělání vysokoškolského jako celku mezi Aší a Prahou (6,6 % a 35,9 %). Následovalo střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity) s největším rozdílem mezi Prahou a Frýdlatem (18,1 % a 45,2 %) a vysokoškolské magisterské vzdělání mezi Bílinou a Prahou (4,5 % a 26,1 %).

U dalších stupňů vzdělání se rozdíly mezi jednotlivými SO ORP držely na nízkých hodnotách. Podíl obyvatel bez vzdělání se pohyboval mezi 0,3 % a 2,2 %, s nástavbovým a pomaturitním vzděláním mezi 1,8 % a 3,7 % a s vyšším odborným vzděláním a konzervatoří mezi 0,7 % a 2,6 %.

Mapa 5 Podíl obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním podle SO ORP (v %)

5. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle velikostních skupin obcí

V závislosti na velikostních skupinách obcí byla vzdělanostní struktura odlišná. Platilo, že čím vyšší velikostní skupina obcí, tím nižší zastoupení osob s některými stupni vzdělání, a naopak s jinými, přičemž nejzřetelnější to bylo u středního vzdělání nebo vyučení (bez maturity). V nejmenších obcích do 199 obyvatel měly toto vzdělání zhruba čtyři osoby z deseti, v největších městech se 100 000 a více obyvateli už pouze zhruba dvě osoby z deseti. Naopak tomu bylo v případě vysokoškolského vzdělání. To měla v obcích do 199 obyvatel každá devátá osoba a s vyšším počtem obyvatel obce tento podíl rostl. Velký odskok od zbytku skupin byl ve skupině největších měst. V ní měla vysokoškolské vzdělání necelá třetina obyvatel, zatímco v druhé největší skupině (50 000 až 99 999 obyvatel) pětina obyvatel. Ze všech tří stupňů vysokoškolského vzdělání byl největší rozdíl u magisterského vzdělání. Pozvolněji s rostoucí velikostí obce rostl podíl osob s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou), které v nejmenších obcích tvořily devítinu osob 15letých a starších a v největších městech zhruba sedminu obyvatel. U ostatních stupňů vzdělání byly rozdíly podle velikostních skupin obcí mnohem nižší.

Dominance jednoho stupně vzdělání byla nejvíce patrná v nejmenší skupině obcí, kde střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity) měli čtyři obyvatelé z deseti. Ve městech velikosti 50 000 až 99 999 obyvatel měli nejdominantnější vzdělání tři obyvatelé z deseti a v největších městech taktéž, pokud se počítá vysokoškolské vzdělání jako celek. Z tohoto hlediska lze říci, že struktura vzdělanosti byla tím rozmanitější, čím větší obce byly. Mimo už zmíněné skutečnosti se největší města také vymykala tím, že nejrozšířenější vzdělání zde bylo vysokoškolské, nikoliv střední nebo vyučení (bez

maturity) jako tomu bylo ve všech ostatních skupinách. Nejvyššího podílu dokonce dosáhl samotný magisterský stupeň, který měla necelá čtvrtina osob.

Tab. 5 Obyvatelstvo 15leté a starší podle velikostních skupin obcí a nejvyššího dosaženého vzdělání (SLDB 2021, v %)

Nejvyšší dosažené vzdělání	Do 199	200–499	500–999	1000–1999	2000–4999	5000–9999	10000–19999	20000–49999	50000–99999	100000 a více
Podíl osob ve věku 15 a více let	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Bez vzdělání	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	0,5
Základní, vč. neukončeného	14,6	14,7	14,4	14,4	14,7	14,1	14,4	14,3	13,4	9,9
Střední nebo vyučení (bez maturity)	43,1	41,9	39,9	37,8	36,6	35,7	33,6	33,4	30,7	21,7
Úplné střední všeobecné (s maturitou)	11,2	11,6	12,0	12,4	12,7	13,0	13,8	14,0	14,1	15,2
Úplné střední odborné (s maturitou)	15,7	15,9	16,3	16,4	16,4	16,7	17,1	17,1	17,4	16,1
Nástavbové, pomaturitní	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,9	3,0	3,0	2,9	2,9
Vyšší odborné, konzervatoř	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,6	1,7	1,6	1,6	2,1
Vysokoškolské bakalářské	2,7	2,8	3,0	3,2	3,2	3,2	3,3	3,5	4,1	6,4
Vysokoškolské magisterské	7,8	8,1	9,3	10,5	11,0	11,5	11,7	11,9	14,2	23,1
Vysokoškolské doktorské	0,4	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,4	0,9	2,2

Struktura vzdělání podle velikostních skupin obcí byla ve sčítání 2011 a 2021 odlišná a největší rozdílnost se týkala osob se základním vzděláním, vč. neukončeného. Jejich podíl byl ve všech velikostních skupinách obcí ve sčítání 2011 vyšší, přičemž (až na jednu výjimku) byl tím vyšší, o čím větší skupinu obcí šlo. Nejvyšší byl rozdíl ve velikostní skupině do 199 obyvatel, v které byl při sčítání 2011 podíl 23,6 % a ve sčítání o deset let později 14,6 %. Vyšší zastoupení obyvatel ve všech velikostních skupinách obcí ve sčítání 2011 bylo také u vzdělání úplného středního odborného (s maturitou) a až na jednu výjimečnou skupinu obcí také u vzdělání středního nebo vyučení (bez maturity). Naopak nižší zastoupení v roce 2011 vykázaly ve všech velikostních skupinách obcí osoby s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou), vyšším odborným vzděláním a konzervatoř a se všemi třemi stupni vysokoškolského vzdělání.

Tyto změny odpovídají změnám mezi sčítáními na celorepublikové úrovni, na které se snížilo zastoupení obyvatelstva se základním vzděláním, vč. neukončeného, středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity) a také s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou). Dále lze říci, že podíl základního vzdělání, vč. neukončeného se mezi sčítáními 2011 a 2021 snížil nejvíce v nejmenších obcích a nejméně v největších obcích logicky vzhledem k tomu, že právě v nejmenších obcích byl potenciál obyvatelstva ke zvyšování vzdělání nad základní vzdělání nejvyšší a naopak v největších obcích byl

nejnižší. Naproti tomu se podíl středního vzdělání nebo vyučení (bez maturity) a úplného středního odborného vzdělání (s maturitou) snížil nejvíce v největších obcích, kde nejvíce narostl podíl vysokoškolského vzdělání. Je nutno dodat, že diskutované srovnání je ovlivněno přesuny obcí a měst mezi jednotlivými velikostními skupiny obcí mezi sčítáními.

Tab. 6 Obyvatelstvo 15leté a starší podle velikostních skupin obcí a nejvyššího dosaženého vzdělání (SLDB 2011, v %)

Nejvyšší dosažené vzdělání	Do 199	200–499	500–999	1000–1999	2000–4999	5000–9999	10000–19999	20000–49999	50000–99999	100000 a více
Podíl osob ve věku 15 a více let	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Bez vzdělání	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,3
Základní, vč. neukončeného	23,6	22,4	21,3	20,9	20,7	19,6	19,0	18,3	18,0	13,5
Střední nebo vyučení (bez maturity)	42,9	42,6	41,3	39,7	38,5	37,1	35,0	34,0	32,8	25,6
Úplné střední všeobecné (s maturitou)	5,1	5,4	5,8	6,0	6,3	6,9	7,3	7,5	7,4	9,4
Úplné střední odborné (s maturitou)	18,2	18,9	19,6	20,2	20,5	21,2	22,2	23,0	22,7	22,6
Nástavbové, pomaturitní	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,9	3,3	3,3	3,3	3,4
Vyšší odborné, konzervatoř	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,3	1,4	1,4	1,4	2,0
Vysokoškolské bakalářské	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,3	3,3
Vysokoškolské magisterské	5,0	5,3	6,3	7,1	7,8	8,4	9,2	9,8	11,1	18,2
Vysokoškolské doktorské	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,6	1,7

6. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle pohlaví a věku

V této kapitole je použito nejpodrobnější členění vzdělání zjišťované ve sčítání 2021, přičemž pro srovnání s výsledky sčítání 2011 byly agregovány kategorie nástavbové a pomaturitní a dále vyšší odborné a konzervatoř.

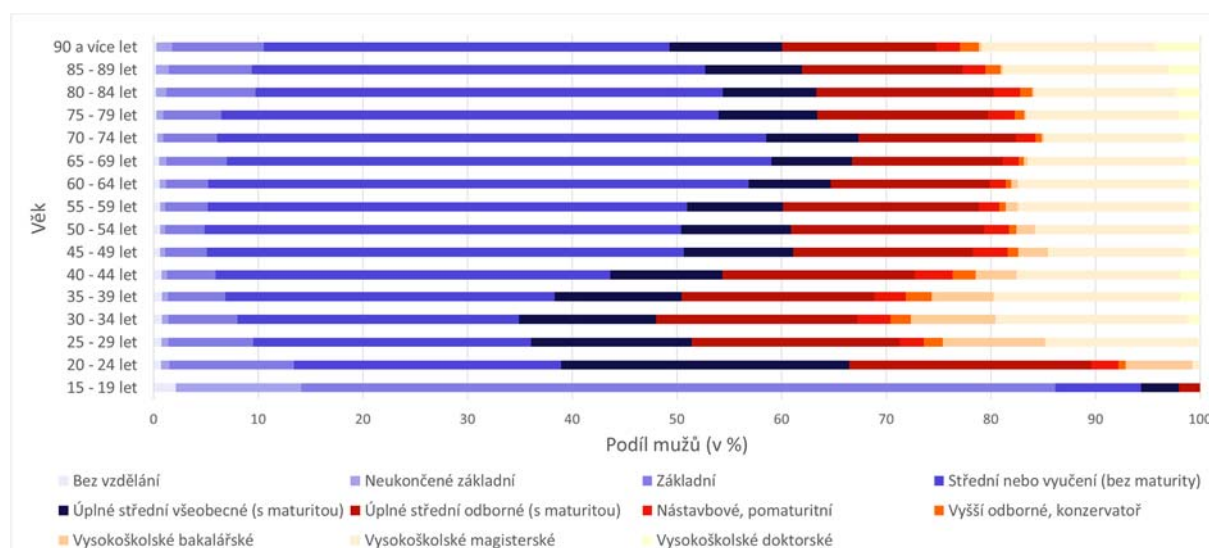
Nejvyšší dosažené vzdělání se výrazně lišilo podle pohlaví a věku. Při porovnání vzdělanosti obyvatel v závislosti na věku je třeba mít na vědomí, že v nejnižších věkových skupinách nemusí být vzdělání ještě dokončeno. Nejvíce patrné to bylo v nejmladší věkové skupině 15–19letých, v které tři čtvrtiny mužů i žen měly pouze základní vzdělání a nikdo ještě nemohl získat vzdělání vysokoškolské. Ve věku 20–24 let měl základní vzdělání už pouze každý osmý muž a desátá žena. Ve věku 20–24 let byl nízký podíl obyvatel s magisterským stupněm vzdělání a nikdo neměl vysokoškolské doktorské vzdělání. Ačkoliv ve věku 25–29 let už byly osoby s magisterským stupněm vzdělání hojně zastoupeny (muži 14,6 % a ženy 22,7 %), osoby s doktorským stupněm vzdělání zde byly stále zastoupeny minimálně.

Podíl obyvatel se základním vzděláním se snižoval u mužů do 50–54 let a u žen do 45–49 let a poté s vyšším věkem rostl. Ve věku 90 a více let měla tento stupeň vzdělání necelá desetina mužů a dokonce třetina žen.

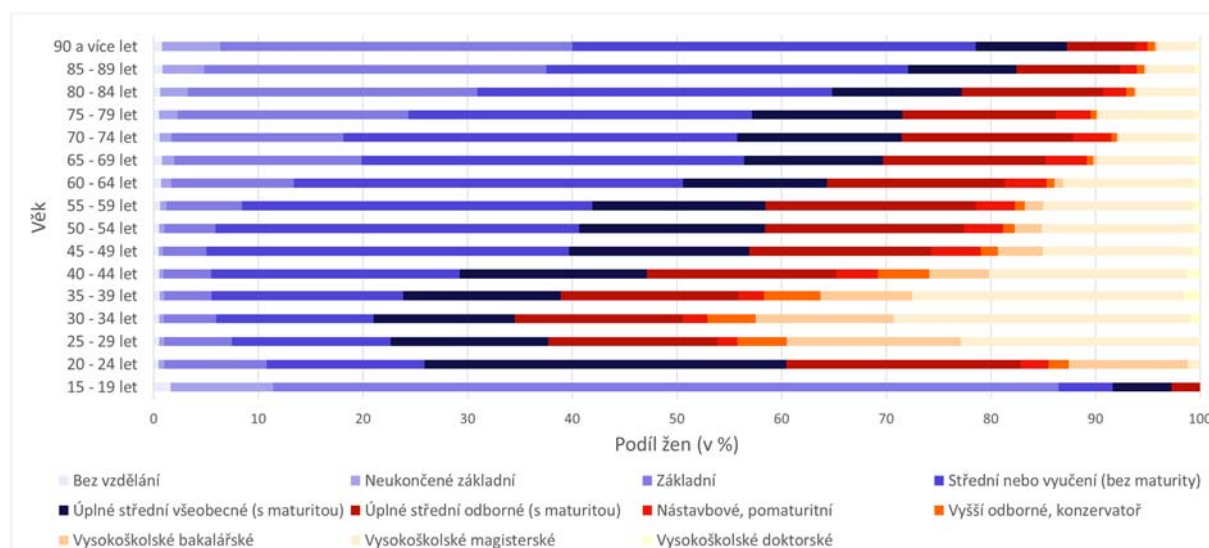
Střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity) bylo mezi muži jednoznačně nejrozšířenějším vzděláním v drtivé většině věkových kategoriích. Ve věku 70–74 let ho měl dokonce každý druhý muž. Mezi ženami bylo toto vzdělání nejčastější ve všech věkových skupinách počínaje 45–49 let (při uvažování vysokoškolského vzdělání dohromady), přičemž ve věku 90 a více let ho měly čtyři z deseti žen.

Podíl mužů s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou) byl nejvyšší ve věku 20–24 let, v kterém ho měl každý čtvrtý. Do věku 60–64 let se podíl snižoval, od věku 65–69 let spíše rostl. I u žen bylo toto vzdělání nejrozšířenější taktéž ve věku 20–24 let, kde ho měla každá třetí žena. Nicméně je třeba mít na paměti, že v tomto věku mnoho obyvatel ještě studovalo. Mezi ženami byl tento stupeň vzdělání rozšířenější než mezi muži v drtivé většině věkových kategorií.

Graf 1 Obyvatelstvo 15leté a starší podle nejvyššího dosaženého vzdělání a pětiletých věkových skupin – muži (SLDB 2021, v %)

Graf 2 Obyvatelstvo 15leté a starší podle nejvyššího dosaženého vzdělání a pětiletých věkových skupin – ženy (SLDB 2021, v %)

Úplné střední odborné vzdělání (s maturitou) mělo mezi muži nejvyšší podíl ve věku 20–24 let, kde ho měl přibližně každý čtvrtý. Pokud se berou v úvahu jednotlivé stupně vysokoškolského vzdělání samostatně, pak úplné střední odborné vzdělání (s maturitou) bylo v mnoha věkových skupinách mužů druhé nejrozšířenější. Kromě nejstarších věkových skupin byly podíly mužů a žen s tímto vzděláním velice podobné. Ve věku 20–24 let ho měla pětina žen, což byl u žen nejvyšší podíl. Lidé v tomto věku však mohli ještě studovat.

Vysokoškolsky vzdělaní jako celek tvořili druhou nejčastější složku mužské populace v mnoha věkových kategoriích, včetně těch nejstarších, kde tvořili zhruba její pětinu. Ve věku 30–34 let bylo vysokoškolské vzdělání mezi muži dokonce nejrozšířenější a měl ho každý čtvrtý. Ve věcích 25–29 a 30–34 let ho měly čtyři ženy z deseti. Mezi ženami ve věkových kategoriích 25–29 let až 40–44 let bylo dokonce nejrozšířenějším vzděláním. Ve starších věcích ustoupilo jiným stupňům vzdělání a na rozdíl od situace u mužů nebylo ani druhé nejčastější.

Z toho vyplývá, že v mladších generacích je vysokoškolské vzdělání výrazně více doménou žen než mužů. Ve starší části mužské populace si vysokoškolské vzdělání drží druhou příčku, v té ženské není ani zdaleka tak rozšířené. Jinými slovy lze také říct, že vysokoškolské vzdělání je mezi muži poměrně stabilně rozšířené napříč generacemi, zatímco u žen je zanedbatelné ve starších generacích a o to rozšířenější v generacích mladších.

Bakalářské vzdělání bylo mezi muži i ženami nejrozšířenější ve věkové skupině 25–29 let, kde ho měla desetina mužů a šestina žen, a dále bylo tím méně rozšířené, čím vyšší byla věková skupina. Ve vysokých věcích ho měly už jen desítky mužů a necelá stovka žen. Mezi věky 20–24 let až 60–64 let byl podíl žen s bakalářským titulem vyšší než podíl mužů. Magisterské vzdělání bylo u mužů i žen nejrozšířenější ve skupině 30–34letých, kde ho měli dva z deseti mužů a tři z deseti žen. Do věkové kategorie 45–49 let bylo častější u žen, od věku 50–54 let naopak u mužů a rozdíl byl tím větší, o čím starší skupinu se jednalo. Podíl vysokoškolského doktorského vzdělání byl mezi muži (počínaje věkem 30–34 let) překvapivě nejvyšší ve věku 90 a více let. U žen od věku 30–34 byl naopak nejvyšší ve věkové skupině 35–39 let.

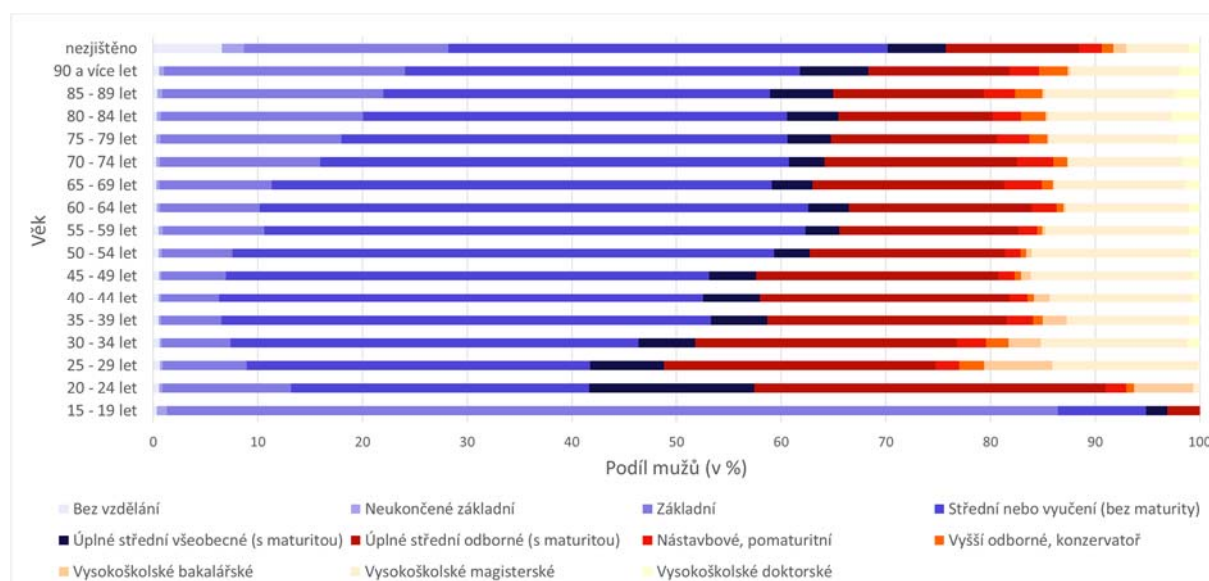
Obyvatelé bez vzdělání a s neukončeným základním vzděláním tvořili menší část populace. Počínaje věkem 20–24 let byl nejvyšší podíl mužů i žen bez vzdělání 0,8 % a dále podíl mužů s neukončeným základním vzděláním 1,5 % a podíl žen 5,6 %. Z již dříve uvedeného důvod byl nejvyšší podíl těchto dvou stupňů vzdělání ve věkové skupině 15–19 letých. Další spíše zanedbatelnou složkou populace z hlediska rozšíření byli obyvatelé s nástavbovým a pomaturitním vzděláním, ti tvořili (počínaje věkem 25–29 let) nejvyšších 3,6 % u mužů a 4,7 % u žen, a osoby s vyšším odborným vzděláním a konzervatořím, ty tvořily nejvyšších 2,5 % u mužů a 5,4 % u žen.

Řečené lze shrnout tak, že ve sčítání 2021 byly v mladších a středních věkových skupinách vyšší podíly vysokoškolského vzdělání (především u žen) a úplného středního všeobecného vzdělání (s maturitou) a naopak nižší podíly středního vzdělání nebo vyučení (bez maturity) a úplného středního odborného vzdělání (s maturitou). Starší věkové kategorie měly vyšší zastoupení středního vzdělání nebo vyučení (bez maturity), úplného středního všeobecného vzdělání (s maturitou) a vysokoškolského vzdělání.

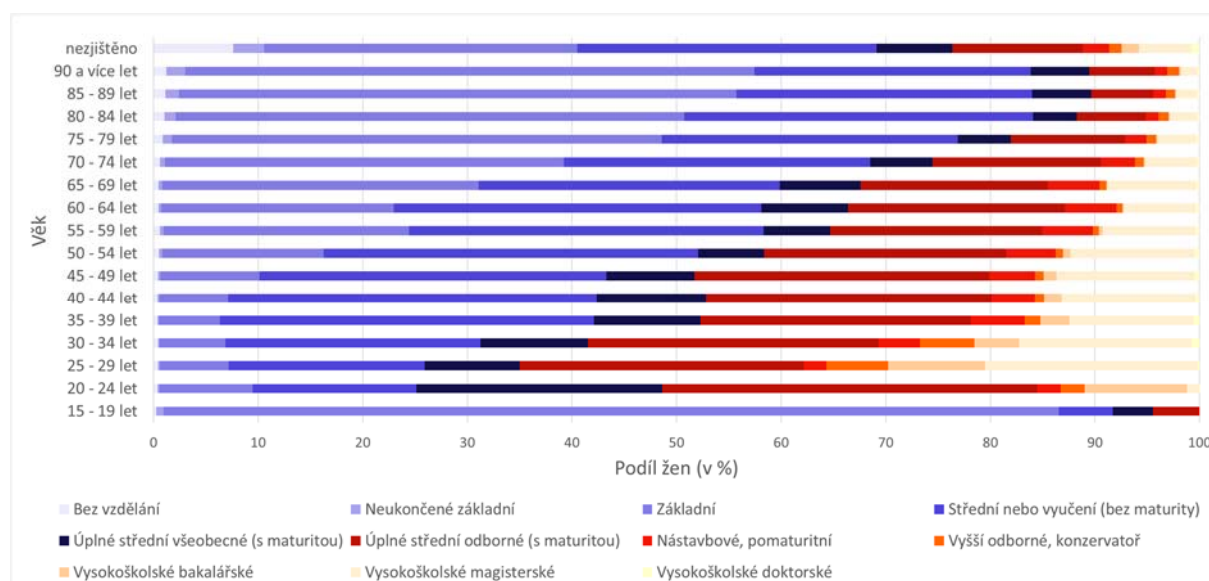
Struktura vzdělání podle pohlaví a věku byla ve sčítání 2011 v některých ohledech jiná. U mužů i žen byl ve většině věkových skupin mezi 20–24 a 60–64 lety ve sčítání 2011 vyšší podíl středního vzdělání nebo vyučení (bez maturity) a úplného středního odborného vzdělání (s maturitou). Nejvyšší rozdíl byl u mužů i žen ve věku 35–39 let, kdy podíl středního vzdělání nebo vyučení (bez maturity) dosáhl u mužů 46,8 % v roce 2011 a 31,5 % v roce 2021 a u žen 35,8 % (2011) a 18,3 % (2021). Ve sčítání 2011 byly naopak nižší podíly vysokoškolského vzdělání a úplného středního všeobecného vzdělání (s maturitou). Vysokoškolské vzdělání doznalo větší změny u žen. Ve věku 30–34 let byl ve sčítání 2011 jeho podíl 21,5 % a v roce 2021 už 42,5 % a ve věku 35–39 let 15,2 % (2011) a 36,3 % (2021). Podíly u mužů byly 18,3 % (30–34 let, 2011) oproti 27,6 % (2021) a 15,0 % (35–39 let, 2011) oproti 25,7 % (2021).

Počínaje věkem 50–54 let u žen a věkem 60–64 let se sčítání 2021 lišilo především nižšími podíly základního vzdělání. Vůbec nejvýraznější odlišnost nastala u žen ve věku 75–79 let, kdy podíl dosáhl 46,9 % v roce 2011 a 22,0 % v roce 2021. Nicméně rozdíly v podílech základního vzdělání o nejméně 20 p.b. byly ve všech skupinách žen od 70–74 let. Zastoupení základního vzdělání u mužů počínaje skupinou 50–54 let nebylo tak výrazně odlišné. Největší byl rozdíl ve skupině 90letých a starších, kdy dosáhlo ve sčítání 2011 podílu 23,0 % a ve sčítání 2021 podílu 8,7 %. Rozdíly podílů byly u mužů ve věkových skupinách 70–74letých a starších nejméně 10 p.b. V diskutovaných vysokých věcích u mužů i žen se nižší podíly základního vzdělání promítly do vyšších podílů vzdělání středního nebo vyučení (bez maturity), úplného středního všeobecného (s maturitou) a vysokoškolského. Je nutno dodat, že ve sčítání 2011 u některých obyvatel nebyl zjištěný věk, proto je v grafech i tato kategorie věku.

Graf 3 Obyvatelstvo 15leté a starší podle nejvyššího dosaženého vzdělání a pětiletých věkových skupin – muži (SLDB 2011, v %)

Graf 4 Obyvatelstvo 15leté a starší podle nejvyššího dosaženého vzdělání a pětiletých věkových skupin – ženy (SLDB 2011, v %)

7. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle zaměstnanosti

Zaměstnaná i nezaměstnaná část populace byla největším dílem tvořena osobami se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity), přičemž toto vzdělání měly tři z deseti zaměstnaných osob a čtyři z deseti nezaměstnaných osob. Při uvažování vysokoškolských stupňů zvláště, bylo druhé nejrozšířenější vzdělání u zaměstnaných úplné střední odborné (s maturitou), které měla pětina z nich, a u nezaměstnaných základní vzdělání, vč. neukončeného, které měla taktéž pětina z nich. Výraznější rozdíly byly patrné v případě základního vzdělání, vč. neukončeného a vysokoškolského vzdělání. Základní vzdělání, vč. neukončeného měl pouze každý devatenáctý zaměstnaný, ale každý pátý nezaměstnaný.

Tab. 7 Obyvatelstvo zahrnuté mezi pracovní sílu podle zaměstnanosti a nejvyššího dosaženého vzdělání (v %)

Nejvyšší dosažené vzdělání	Zaměstnaní	Nezaměstnaní
Pracovní síla celkem	100,0	100,0
Bez vzdělání	0,3	2,0
Základní, vč. neukončeného	5,3	21,9
Střední nebo vyučení (bez maturity)	31,4	38,2
Úplné střední všeobecné (s maturitou)	14,5	11,5
Úplné střední odborné (s maturitou)	18,8	13,6
Nástavbové, pomaturitní	3,2	2,0
Vyšší odborné, konzervatoř	2,2	1,2
Vysokoškolské bakalářské	5,3	3,1
Vysokoškolské magisterské	17,7	6,1
Vysokoškolské doktorské	1,2	0,2

Tab. 8 Obyvatelstvo zahrnuté mezi pracovní sílu podle zaměstnanosti a nejvyššího dosaženého vzdělání (v %)

Nejvyšší dosažené vzdělání	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Pracovní síla celkem
Celkem (bez nezjištěného vzdělání)	95,5	4,5	100,0
Bez vzdělání	74,5	25,5	100,0
Základní, vč. neukončeného	83,6	16,4	100,0
Střední nebo vyučení (bez maturity)	94,5	5,5	100,0
Úplné střední všeobecné (s maturitou)	96,4	3,6	100,0
Úplné střední odborné (s maturitou)	96,7	3,3	100,0
Nástavbové, pomaturitní	97,1	2,9	100,0
Vyšší odborné, konzervatoř	97,3	2,7	100,0
Vysokoškolské bakalářské	97,3	2,7	100,0
Vysokoškolské magisterské	98,4	1,6	100,0
Vysokoškolské doktorské	99,1	0,9	100,0

Vysokoškolské vzdělání měla čtvrtina zaměstnaných a necelá jedenáctina nezaměstnaných. I první dva stupně vysokoškolského vzdělání vykázaly velké rozdíly. Titul bakalář mělo 5,3 % zaměstnaných a 3,1 % nezaměstnaných a titul magisterské úrovně 17,7 % zaměstnaných a pouze 6,1 % nezaměstnaných.

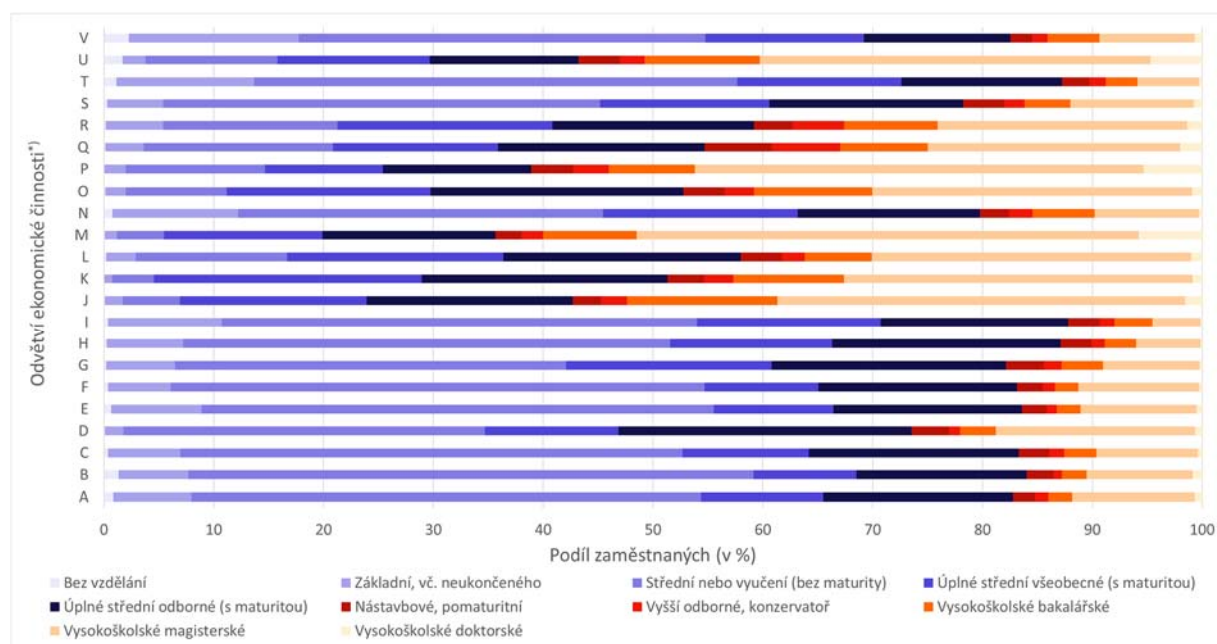
Obyvatelé bez vzdělání tvořili o něco větší část nezaměstnané populace a naopak obyvatelé s nástavbovým a pomaturitním vzděláním a obyvatelé s vyšším odborným vzděláním a konzervatoři měli lehce vyšší zastoupení v zaměstnané části populace.

Zaměstnanost a nejvyšší dosažené vzdělání lze studovat i jako zastoupení zaměstnaných a nezaměstnaných osob v daném stupni vzdělání. V tomto pojetí je jednoznačně patrný trend, kdy se zvyšujícím se stupněm vzdělání se snižuje podíl nezaměstnaných osob. Zatímco osoby bez vzdělání byly ze tří čtvrtin tvořeny zaměstnanými a z jedné čtvrtiny nezaměstnanými, osoby s vysokoškolským doktorským vzděláním byly téměř všechny zaměstnané. Z toho lze vyvodit jasný závěr, že s vyšším vzděláním osob šla ruku v ruce vyšší pravděpodobnost být zaměstnaný.

8. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle odvětví ekonomické činnosti

Různá odvětví ekonomické činnosti mají na pracující různé nároky na znalosti, kompetenci, fyzické či mentální schopnosti a vzdělání, proto struktura odvětví ekonomické činnosti byla nepřekvapivě významně závislá na nejvyšším dosaženém vzdělání.

Graf 5 Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání a odvětví ekonomické činnosti (v %)

¹⁾ A - zemědělství, lesnictví a rybářství, B - těžba a dobývání, C - zpracovatelský průmysl, D - výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, E - zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi, F - stavebnictví, G - velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel, H - doprava a skladování, I - ubytování, stravování a pohostinství, J - informační a komunikační činnosti, K - peněžnictví a pojišťovnictví, L - činnosti v oblasti nemovitostí, M - profesní, vědecké a technické činnosti, N - administrativní a podpůrné činnosti, O - veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení, P - vzdělávání, Q - zdravotní a sociální péče, R - kulturní, zábavní a rekreační činnosti, S - ostatní činnosti, T - činnosti domácností, U - činnosti exteriorních organizací a orgánů.

V celkem dvanácti z jednadvaceti odvětví ekonomické činnosti byl nejvyšší podíl obyvatel se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity). Jednalo se často o odvětví zahrnující manuální práce a naopak vyžadující spíše méně znalostí jako zemědělství, lesnictví a rybářství, těžba a dobývání, stavebnictví a velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel. Mimo jiné sem ale také patřily ubytování, stravování a pohostinství a administrativní a podpůrné činnosti. Největší zastoupení měly osoby se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity) v těžbě a dobývání, kde tvořily polovinu pracujících, a v mnoha z diskutovaných dvanácti odvětví toto vzdělání měly alespoň čtyři osoby z deseti. Druhé nejvyšší zastoupení měly ve většině z diskutovaných odvětví osoby s úplným středním

odborným vzděláním (s maturitou), přičemž každá čtvrtá osoba toto vzdělání měla ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu. Naopak vysokoškolsky vzdělání v těchto odvětvích vyjma posledního zmíněného tvořili podprůměrnou část pracovní síly, jejich podíl se pohyboval mezi 8,0 % a 16,2 %.

Mezi odvětví, v nichž výrazně dominovali pracovníci s vysokoškolským vzděláním, patřily například informační a komunikační činnosti, profesní, vědecké a technické činnosti, vzdělávání a činnosti exteriálních organizací a orgánů. V nich byl vysokoškolsky vzdělaný pracovník přibližně každý druhý, v profesních, vědeckých a technických činnostech mělo vysokoškolské vzdělání šest z deseti osob. V devíti z celkových jednadvaceti odvětví tvořili nejvyšší podíl obyvatelé vysokoškolsky vzdělání a obyvatelé s magisterským titulem v nich měli dokonce takovou dominanci, že sami (bez obyvatel s bakalářským a doktorským stupněm) převýšili podíl obyvatel s ostatními stupni vzdělání. V profesních, vědeckých a technických činnostech byla jejich dominance vůbec nejvyšší, samotné tvořily necelou polovinu pracujících.

Co se dále týká jednotlivých stupňů vysokoškolského vzdělání, ve všech jednadvaceti odvětvích byl nejvyšší podíl osob s magisterským stupněm, poté s bakalářským a nakonec doktorským, přičemž největší rozdíl mezi nimi panoval v profesních, vědeckých a technických činnostech. Nejmenší rozdíly těchto stupňů naopak byly v odvětví ubytování, stravování a pohostinství.

Vysoká dominance obyvatel se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity) v některých oborech a obyvatel s vysokoškolským vzděláním v jiných oborech je pochopitelná vzhledem ke skutečnosti, že tyto osoby byly nejvíce zastoupené v celé populaci. Další dva stupně nejvíce zastoupené v populaci byly úplné střední odborné vzdělání (s maturitou) a úplné střední všeobecné vzdělání (s maturitou). Osoby s prvním z nich tvořily největší, čtvrtinovou část pracovníků v již zmíněné výrobě a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, dále ve veřejné správě a obraně a povinném sociálním zabezpečení a v peněžnictví a pojišťovnictví a osoby s druhým zmíněným taktéž tvořily čtvrtinovou část v peněžnictví a pojišťovnictví a pětinou v činnostech v oblasti nemovitostí. Mezi obory, v kterých bylo pestřejší zastoupení jednotlivých stupňů vzdělání a nižší dominance toho nejčtetnějšího, patřily výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, činnosti v oblasti nemovitostí, zdravotní a sociální péče a kulturní, zábavní a rekreační činnosti.

O méně zastoupených stupních vzdělání lze říct následující. Pracovníky v činnostech domácností jako zaměstnavatelů, činnostech domácností produkujících blíže neurčené výrobky a služby pro vlastní potřebu tvořily z větší části než v jiných odvětvích osoby bez vzdělání a se základním vzděláním, vč. neukončeného. Osoby bez vzdělání také tvořily nadprůměrnou část pracovníků v činnostech exteriálních organizací a orgánů a v těžbě a dobývání, osoby se základním vzděláním, vč. neukončeného v odvětvích administrativní a podpůrné činnosti a ubytování, stravování a pohostinství. Obyvatelé s nástavbovým a pomaturitním vzděláním představovali větší část pracujících než jinde ve zdravotní a sociální péči, veřejné správě a obraně, povinném sociálním zabezpečení a vzdělávání, a osoby s vyšším odborným vzděláním a konzervatoří ve zdravotní a sociální péči, kulturních, zábavních a rekreačních činnostech a také ve vzdělávání.

8.1. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle odvětví ekonomické činnosti a pohlaví

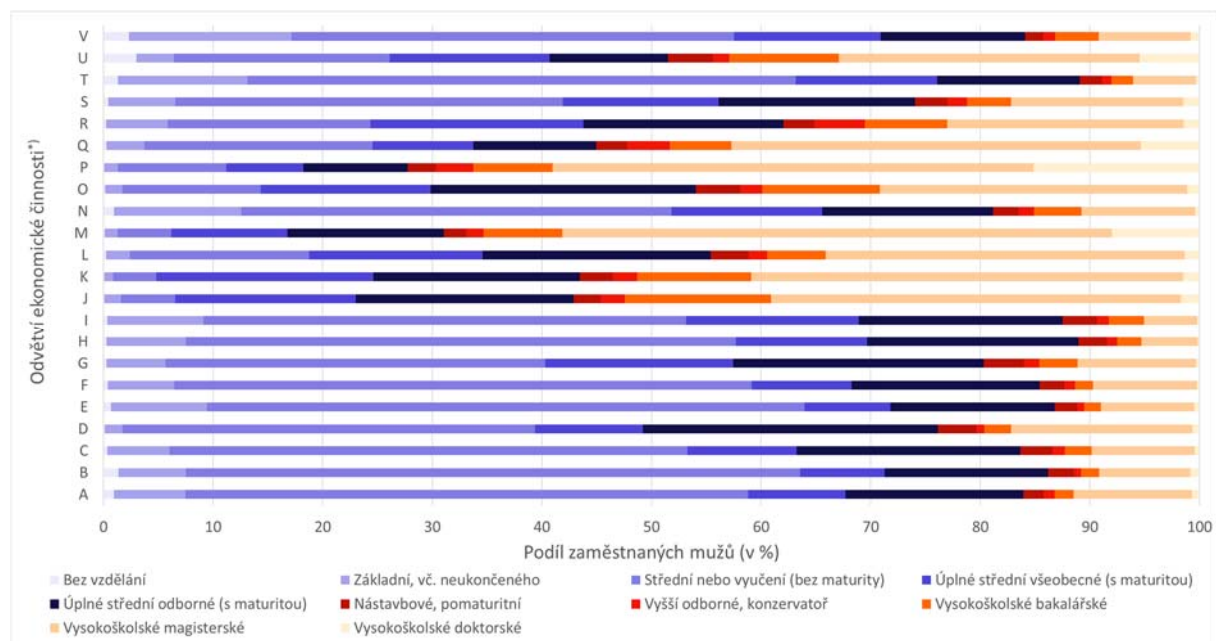
Podíl obyvatel podle vzdělání byl v některých odvětvích velmi odlišný mezi pohlavími. Muži pracující v manuálně náročnějších odvětvích jako stavebnictví, těžba a dobývání, zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi nebo výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu byli z mnohem větší části než ženy tvořeni osobami se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity). Nejvýraznější rozdíl byl ve stavebnictví, v kterém toto vzdělání měl každý druhý muž a každá osmá žena. V zásobování vodou, činnostech související s odpadními vodami,

odpady a sanacemi tvořili muži se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity) polovinu pracujících mužů zatímco ženy pětinu pracujících žen.

V těchto odvětvích měly naopak ženy více než muži úplné střední všeobecné vzdělání (s maturitou), úplné střední odborné (s maturitou) a tři stupně vysokoškolského vzdělání. Ženy ve stavebnictví měly magisterský stupeň z jedné čtvrtiny a úplné střední všeobecné (s maturitou) z jedné pětiny, kdežto mezi muži měl první uvedené skoro každý jedenáctý a druhé každý jedenáctý. Nadprůměrné zastoupení mužů středního vzdělání nebo vyučení (bez maturity) bylo také v zemědělství, lesnictví a rybářství, dopravě a skladování, činnostech domácností jako zaměstnavatelů, činnostech domácností produkujících blíže neurčené výrobky a služby pro vlastní potřebu.

Druhá výrazná skupina odvětví byla charakteristická tím, že mezi častěji než ženy měli vysokoškolské vzdělání a méně často úplné střední všeobecné a odborné vzdělání (s maturitou). Ve zdravotní a sociální péči mělo vysokoškolské vzdělání pět z deseti mužů a tři z deseti žen. Ve vzdělávání i v profesních, vědeckých a technických činnostech ho měly dvě třetiny mužů a polovina žen. Naopak obyvatel s úplným středním všeobecným (s maturitou) a úplným středním odborným vzděláním (s maturitou) bylo mezi muži relativně méně. Muži ve zdravotní a sociální péči měli tyto stupně vzdělání z 9,2 % (úplné střední všeobecné s maturitou) a 11,2 % (úplné střední odborné s maturitou) a ženy z 16,4 % a 20,6 %. Ve vzdělávání byly podíly osob s těmito stupni vzdělání také vyšší mezi ženami. Další odvětví charakteristická tímto složením byla peněžnictví a pojišťovnictví, činnosti v oblasti nemovitostí a velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel.

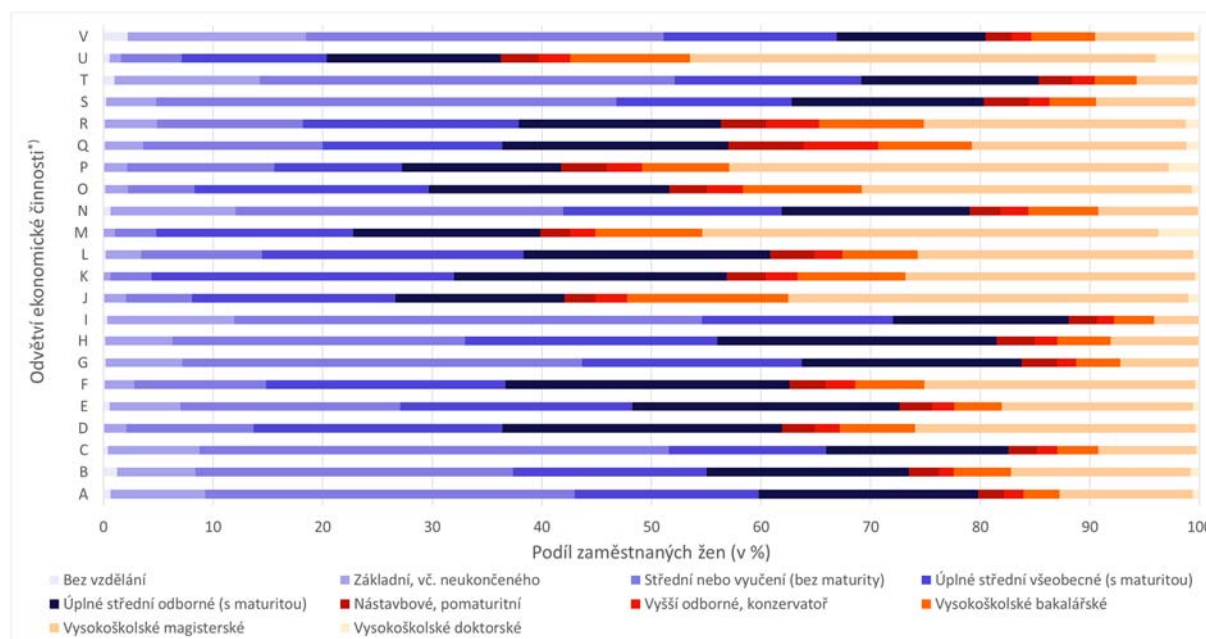
Graf 6 Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání a odvětví ekonomické činnosti - muži (v %)

¹⁾ A - zemědělství, lesnictví a rybářství, B - těžba a dobývání, C - zpracovatelský průmysl, D - výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, E - zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi, F - stavebnictví, G - velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel, H - doprava a skladování, I - ubytování, stravování a pohostinství, J - informační a komunikační činnosti, K - peněžnictví a pojišťovnictví, L - činnosti v oblasti nemovitostí, M - profesní, vědecké a technické činnosti, N - administrativní a podpůrné činnosti, O - veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení, P - vzdělávání, Q - zdravotní a sociální péče, R - kulturní, zábavní a rekreační činnosti, S - ostatní činnosti, T - činnosti domácností, U - činnosti exteriorních organizací a orgánů.

Graf 7 Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání a odvětví ekonomické činnosti - ženy (v %)

¹⁾ A - zemědělství, lesnictví a rybářství, B - těžba a dobývání, C - zpracovatelský průmysl, D - výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, E - zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi, F - stavebnictví, G - velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel, H - doprava a skladování, I - ubytování, stravování a pohostinství, J - informační a komunikační činnosti, K - peněžnictví a pojišťovnictví, L - činnosti v oblasti nemovitostí, M - profesní, vědecké a technické činnosti, N - administrativní a podpůrné činnosti, O - veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení, P - vzdělávání, Q - zdravotní a sociální péče, R - kulturní, zábavní a rekreační činnosti, S - ostatní činnosti, T - činnosti domácností, U - činnosti exteritoriálních organizací a orgánů.

9. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle hlavních tříd zaměstnání

Hlavní třídy zaměstnání se dají svým složením osob podle nejvyššího dosaženého vzdělání rozdělit do čtyř různých skupin. První skupina zahrnující pět tříd byla charakteristická výrazným zastoupením osob se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity) a patří do ní pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, obsluha strojů a zařízení, montéři, řemeslníci a opraváři, kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství a pracovníci ve službách a prodeji. V prvních čtyřech jmenovaných třídách tvořili obyvatelé se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity) více než polovinu pracujících, v případě řemeslníků a opravářů dokonce téměř dvě třetiny. Druhé nejčastější vzdělání pracujících v těchto třídách (vyjma pomocných a nekvalifikovaných pracovníků) bylo úplné střední odborné vzdělání (s maturitou), které měl každý pátý pracovník ve službách a prodeji. Třetí nejčastější vzdělání (taktéž vyjma pomocných a nekvalifikovaných pracovníků) bylo úplné střední všeobecné (s maturitou).

Druhá skupina hlavních tříd zaměstnání se vyznačovala nejvyšší podílem osob s magisterským stupněm vzdělání. Jednalo se o zákonodárce a řídicí pracovníky a specialisty. Téměř polovina specialistů a čtyři z deseti zákonodárců a řídicích pracovníků měli vysokoškolské magisterské vzdělání. Osoby s vysokoškolským vzděláním nehladě na stupeň představovaly dokonce šest z deseti specialistů a necelou polovinu zákonodárců a řídicích pracovníků. Druhou nejčetnější složkou byli pracující s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou) a třetí s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou).

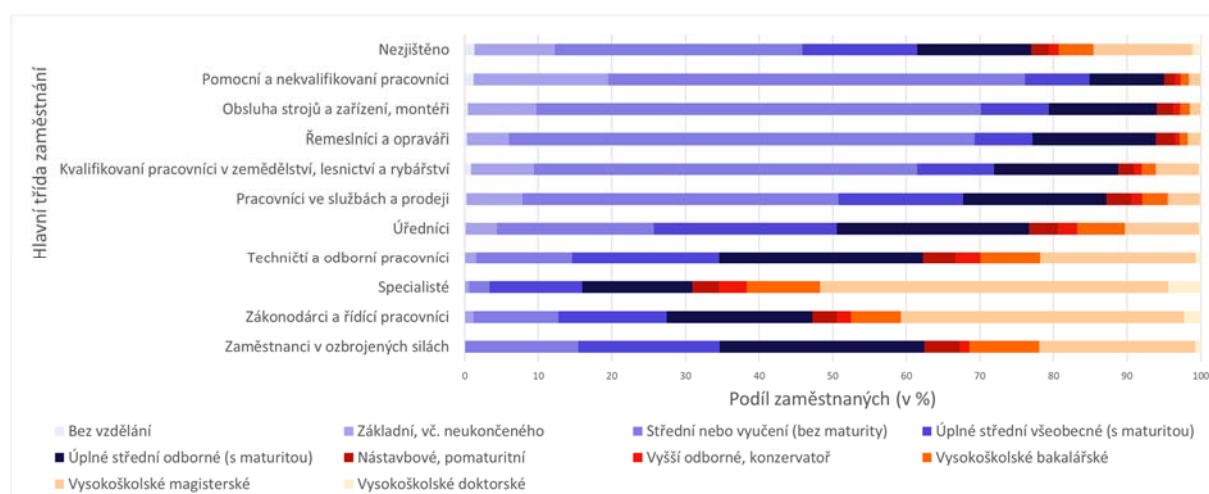
Ve třetí skupině se nacházeli zaměstnanci v ozbrojených silách a techničtí a odborní pracovníci. Pro tyto třídy bylo charakteristické nejvyšší zastoupení osob s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou), které lehce přerostlo přes jednu čtvrtinu. Druhé nejvyšší zastoupení měli obyvatelé

s magisterským stupněm vysokoškolského vzdělání, představovali lehce přes pětinu zaměstnaných. Pokud by se ovšem sečetli všichni vysokoškolsky vzdělaní, byli by s necelým třetinovým podílem první. Třetí nejpočetnější byli obyvatelé s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou).

Poslední charakteristická skupina byli úředníci. Z jedné čtvrtiny to byli lidé s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou), z druhé čtvrtiny s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou) a z jedné pětiny lidé se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity).

O méně rozšířených stupních vzdělání lze říct následující. Osoby bez vzdělání a se základním vzděláním, vč. neukončeného tvořily největší pětinovou část pracujících ve třídě pomocní a nekvalifikovaní pracovníci. Dále byly vyšší podíly těchto osob ve třídách obsluha strojů a zařízení, montéři a kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství. Lidé s nástavbovým a pomaturitním vzděláním byli nejvíce zastoupeni mezi zaměstnanci v ozbrojených silách a lidé s vyšším odborným vzděláním a konzervatoří mezi specialisty.

Graf 8 Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání a hlavních tříd zaměstnání (v %)

9.1. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle hlavních tříd zaměstnání a věku

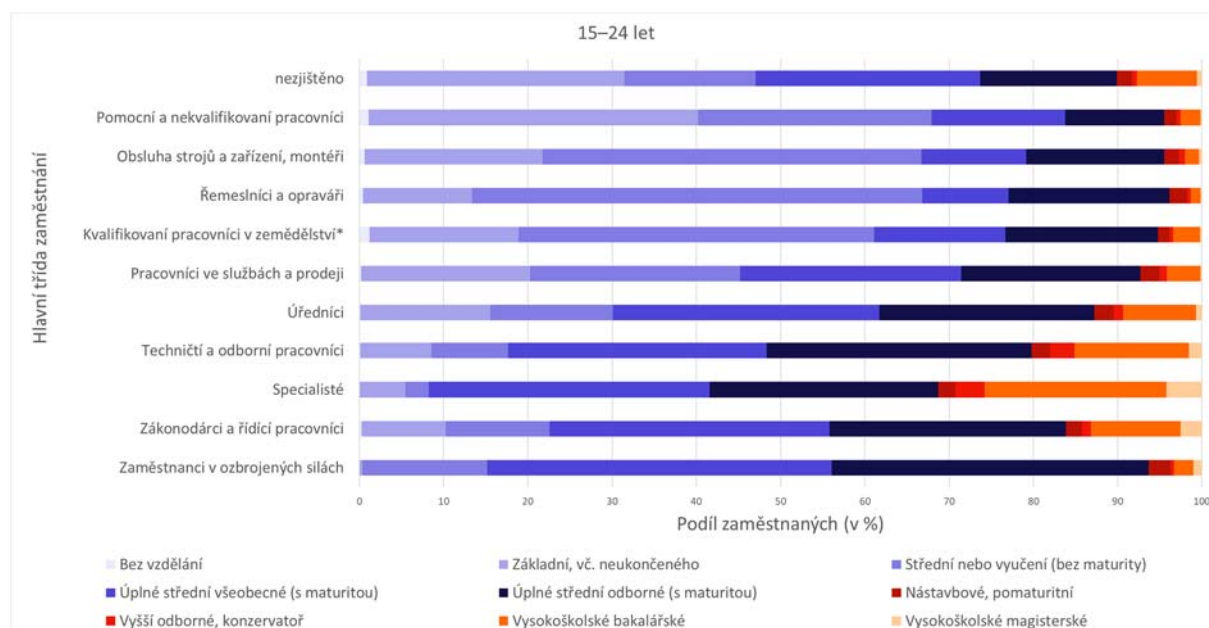
Data ze sčítání také umožňují analyzovat strukturu vzdělání v jednotlivých třídách zaměstnání a širokých věkových skupinách 15–24, 25–39, 40–59 a 60 a více let. V rámci věkové skupiny 15–24 let měly velmi podobnou strukturu vzdělání následující hlavní třídy: kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství, řemeslníci a opraváři a obsluha strojů a zařízení, montéři. Nejvyššího podílu v nich dosahovali obyvatelé se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity). Z řemeslníků to byl každý druhý, v dalších dvou třídách to byli více než čtyři obyvatelé z deseti. Ve třídách kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství a řemeslníci a opraváři bylo druhé nejčastější vzdělání úplné střední odborné (s maturitou), které měl skoro každý pátý, a třetí nejčastější bylo základní vzdělání, vč. neukončeného. U obsluhy strojů a zařízení, montérů měl každý pátý pracující základní vzdělání, vč. neukončeného a každý šestý úplné střední odborné vzdělání (s maturitou).

Dále se v tomto věku vydělili zaměstnanci v ozbrojených silách, zákonodárci a řídicí pracovníci a úředníci, kteří měli nejčastěji úplné střední všeobecné vzdělání (s maturitou). V první uvedené třídě ho měli čtyři z deseti pracujících, ve dvou dalších téměř každý třetí. Mezi zákonodárci a řídicími pracovníky a úředníky byl nezanedbatelný podíl vysokoškolsky vzdělaných. Takto vzdělaný byl každý sedmý zákonodárce a řídicí pracovník a každý desátý úředník.

Pomocné a nekvalifikované pracovníky v diskutovaném věku představovali ze čtyř desetin lidé se základním vzděláním, vč. neukončeného a z více než čtvrtiny lidé se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity). Pracovníci ve službách a prodeji měli z jedné čtvrtiny úplné střední všeobecné

vzdělání (s maturitou), z druhé čtvrtiny střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity) a z jedné pětiny úplné střední odborné vzdělání (s maturitou) a druhé pětiny základní vzdělání, vč. neukončeného. V této třídě zaměstnání tak nebylo žádné výrazně převažující vzdělání. Dále specialisté byli tvořeni osobami s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou) z jedné třetiny, vysokoškolsky vzdělanými z více než čtvrtiny a osobami s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou) taktéž. Ve věkové skupině 15–24 let tvořili vysokoškolsky vzdělaní největší část pracujících právě mezi specialisty. Konečně technické a odborné pracovníky tvořili z více než šesti desetin obyvatelé s úplným středním všeobecným a odborným vzděláním (s maturitou) dohromady.

Graf 9 Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání a hlavních tříd zaměstnání ve věku 15–24 let (v %)

^{*)} celý název hlavní třídy je „Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství“

Ve věkové skupině 25–39letých byla většina hlavních tříd zaměstnání typická vysokou dominancí jednoho stupně vzdělání. Ve třídách zaměstnání zahrnujících více manuální práce byly jednoznačně nejvyšší podíly osob se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity), v dalších vyžadujících spíše více znalostí byly nejvyšší podíly vysokoškolsky vzdělaných.

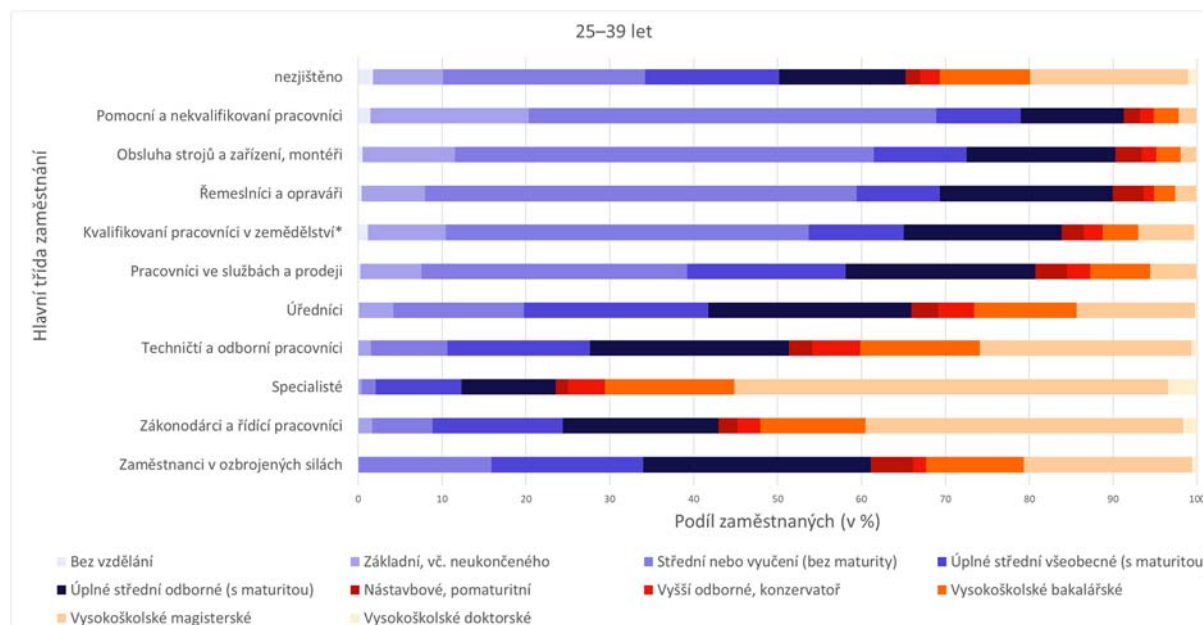
Svou strukturou podle vzdělání se v tomto věku vyčlenily tři skupiny tříd. První skupina zahrnovala pracovníky ve službách a prodeji, kvalifikované pracovníky v zemědělství, lesnictví a rybářství, řemeslníky a opraváře, obsluhu strojů a zařízení, montéry a pomocné a nekvalifikované pracovníky. Tato skupina se vyznačovala se nejvyšším podílem osob se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity), který dosahoval poloviny v případě řemeslníků a opravářů, obsluhy strojů a zařízení a pomocných a nekvalifikovaných pracovníků. Druhou nejčastější složkou byli obyvatelé s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou), kteří tvořili necelou čtvrtinu pracovníků ve službách a prodeji a kolem pětiny řemeslníků a opravářů a kvalifikovaných pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybářství. Jen mezi pomocnými a nekvalifikovanými pracovníky byli druzí lidé se základním vzděláním, vč. neukončeného, kteří tvořili necelou pětinu.

Třetinu všech zaměstnanců v ozbrojených silách a čtvrtinu úředníků tvořili vysokoškolsky vzdělaní celkem. Za nimi pak byly nejčastěji osoby s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou) tvořící kolem čtvrtiny a dále osoby s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou).

Poslední skupinu zahrnující zákonodárce a řídicí pracovníky, specialisty a technické a odborné pracovníky tvořili z největší části vysokoškolsky vzdělaní. V případě specialistů bylo vysokoškolsky vzdělaným dokonce sedm z deseti pracovníků, v případě zákonodárců pět z deseti a v případě

technických a odborných specialistů čtyři z deseti pracovníků. Samotný magisterský stupeň vzdělání měla dokonce polovina specialistů a více než třetina zákonodárců a řídicích pracovníků. Druhé nejvíce zastoupené vzdělání bylo úplné střední odborné (s maturitou) a třetí úplné střední všeobecné (s maturitou).

Graf 10 Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání a hlavních tříd zaměstnání ve věku 25–39 let (v %)

*) celý název hlavní třídy je „Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství“

Ve věkové skupině 40–59 let měli pracovníci ve službách a prodeji, kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství, řemeslníci a opraváři, obsluha strojů a zařízení, montéři a pomocní a nequalifikovaní pracovníci podobné složení podle vzdělání jako mladší skupina. Z největší části bylo zastoupeno střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity). Z řemeslníků a opravářů a obsluhy strojů a zařízení, montérů ho měli dokonce dva ze tří, ve zbylých třídách nejméně každý druhý a dominance tohoto stupně vzdělání mezi nimi byla zcela jednoznačná a ještě vyšší než v mladší skupině. Druhé nejčastější vzdělání bylo úplné střední odborné (s maturitou), které dosáhlo nejvyšších 18,0 % mezi pracovníky ve službách a prodeji. Pouze v případě pomocných a nequalifikovaných pracovníků bylo druhé nejčastější vzdělání základní, vč. neukončeného. Vysokoškolsky vzdělaní představovali nejvyšších 6,3 % mezi kvalifikovanými pracovníky v zemědělství, lesnictví a rybářství a nejnižších 1,6 % mezi pomocníky a nequalifikovanými pracovníky.

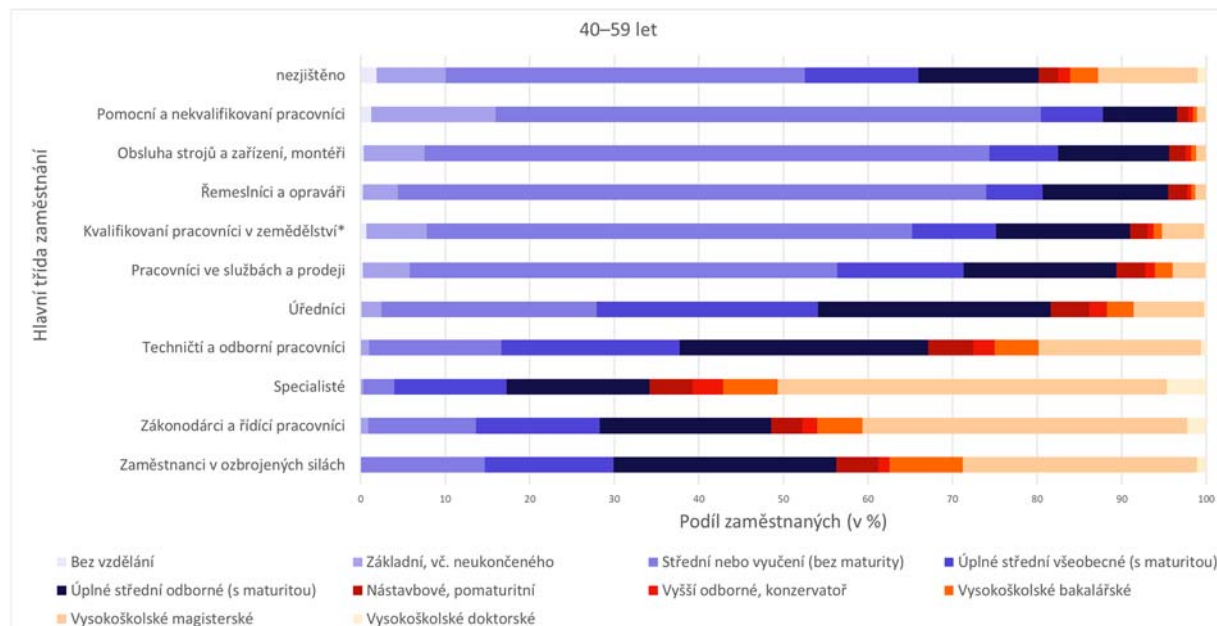
Druhá skupina v této věkové kategorii se skládala ze zaměstnanců v ozbrojených silách, zákonodárců a řídicích pracovníků a specialistů. Nejvíce zastoupení mezi nimi byli vysokoškolsky vzdělaní, jejich podíly dosáhly 37,5 %, 46,0 % a 57,1 %. Samotní pracovníci s magisterským stupněm vzdělání tvořili 46,0 % specialistů a 38,4 % zákonodárců a řídicích pracovníků. Druzí zastoupení zde byli lidé s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou), kteří představovali čtvrtinu zaměstnanců v ozbrojených silách a pětinu zákonodárců a řídicích pracovníků. Dále následovali lidé s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou).

Poslední odlišná skupina zahrnovala technické a odborné pracovníky a úředníky. Více než čtvrtina z nich měla úplné střední odborné vzdělání (s maturitou). Druhé nejvíce zastoupené vzdělání úředníků bylo úplné střední všeobecné vzdělání (s maturitou), které přerostlo čtvrtinu. Druhé nejčastější vzdělání mezi technickými a odbornými pracovníky bylo vysokoškolské jako celek, měl ho každý čtvrtý.

Zatímco mezi obsluhou strojů a zařízení a montéry zaujímalo jedno vzdělání naprosto dominantní dvou třetinový podíl, struktura vzdělání úředníků naopak vykazovala velkou rozmanitost stupňů vzdělání a podíly tří nejčastějších vzdělání dosáhly 27,5%, 26,2 %, 25,4 %.

Graf 11 Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání a hlavních tříd zaměstnání ve věku 40–59 let (v %)

*) celý název hlavní třídy je „Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství“

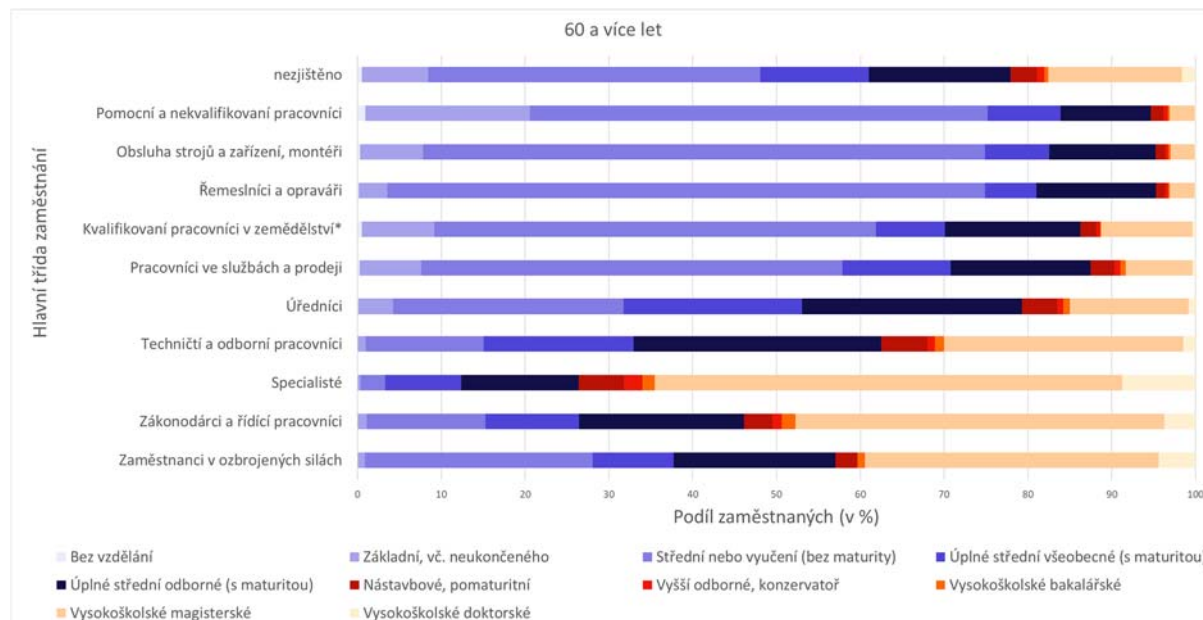
Ve věku 60 a více let byli pracovníci ve službách a prodeji, kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství, řemeslníci a opraváři, obsluha strojů a zařízení, montéři a pomocní a nekvalifikovaní pracovníci taktéž odlišnou skupinou hlavních tříd vyznačující se dominantním zastoupením pracujících se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity). Každý sedmý z deseti řemeslníků a opravářů a každý druhý ze tří pracujících jako obsluha strojů a zařízení, montéři měl tento stupeň vzdělání. V dalších třech jmenovaných třídách to byl nejméně každý druhý. Druhé nejrozšířenější vzdělání (vyjma pomocných a nekvalifikovaných pracovníků) bylo úplné střední odborné (s maturitou), které měl každý šestý pracovník ve službách a prodeji. Opět mezi pomocnými a nekvalifikovanými pracovníky bylo druhé nejčastější základní vzdělání, vč. neukončeného, měl ho každý pátý pracující. Oproti mladší skupině byli v těchto pěti třídách častěji zastoupeni také vysokoškolsky vzdělaní. Samotní pracovníci s magisterským stupněm tvořili devětinu kvalifikovaných pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybářství, zatímco v mladší skupině dvacetinu.

Druhá skupina tříd pracovníků byla stejně jako v mladší kategorii složená ze zaměstnanců v ozbrojených silách, zákonodárců a řídicích pracovníků a specialistů. Ti měli nejčastěji vysokoškolské vzdělání. Mezi specialisty ho měli dokonce dva ze tří pracujících a osoby s magisterským vzděláním samotné tvořily ze specialistů více než polovinu. Nejnižší podíl obyvatel s magisterským stupněm vzdělání z uvedených tří tříd byl mezi zaměstnanci v ozbrojených silách, stále byl však vyšší než jedna třetina. Druhé nejčastější vzdělání se mezi třídami lišilo, mezi zákonodárci a odbornými pracovníky a specialisty to bylo úplné střední odborné (s maturitou), mezi zaměstnanci v ozbrojených silách střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity).

Zbývající techničtí a odborní pracovníci na jedné straně a úředníci na druhé straně tvořili třetí a čtvrtou skupinu. V první zmíněné byl nejvyšší třetinový podíl vysokoškolsky vzdělaných a druhý nejvyšší podíl osob s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou). Z vysokoškolsky vzdělaných byla opět převaha pracujících s magisterským stupněm, sami tvořili tři z deseti pracujících. Úředníci měli nejčastěji střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity), dále úplné střední odborné (s maturitou) a úplné

střední všeobecné (s maturitou). Těto hlavní třídě zaměstnání dominovalo nejčastější vzdělání opět v nejmenší míře, protože uvedená vzdělání dosáhly podílů 27,5 %, 26,2 % a 21,3 %. Úředníci v tomto věku byli z hlediska struktury vzdělání velice různorodí.

Graf 12 Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání a hlavních tříd zaměstnání ve věku 60 a více let (v %)

*) celý název hlavní třídy je „Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství“

10. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle hlavního státního občanství

Vzdělanostní struktura se lišila také podle hlavního státního občanství osob. Pokud měla osoba dvě či více státních občanství, bylo hlavní státní občanství vybráno podle pořadí Česká republika, jiný členský stát EU, jiná země v Evropě, jiná země mimo Evropu.

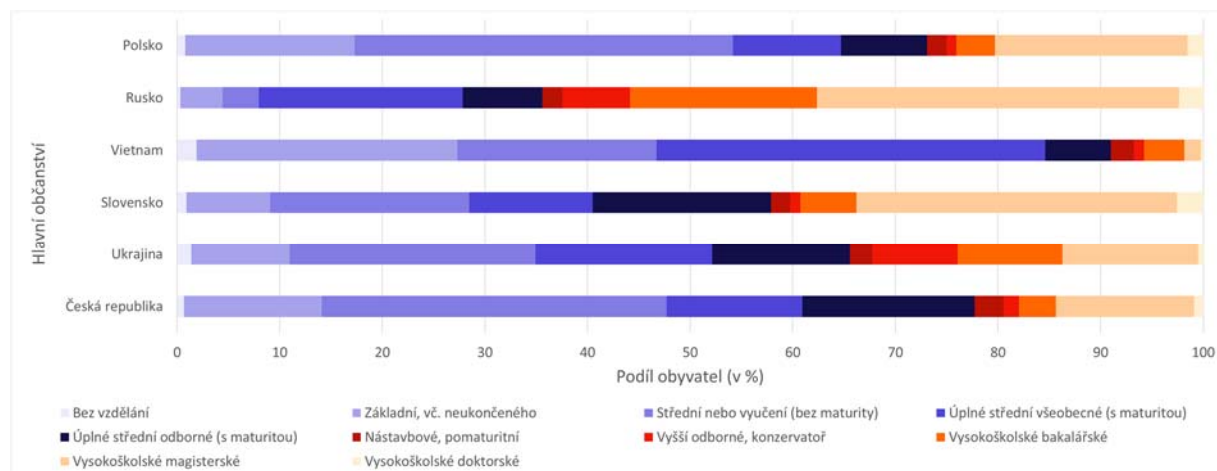
Obyvatelé s hlavním občanstvím České republiky měli strukturu vzdělání jen zanedbatelně odlišnou od celé populace Česka, největší rozdíl spočíval ve středním vzdělání nebo vyučení (bez maturity) s podíly 32,9 % v celé populaci Česka a 33,6 % v populaci osob s českým hlavním státním občanstvím. Nicméně obyvatelé s některými jinými hlavními občanstvími ji měli odlišnou. Do této analýzy byly zahrnuty nejpočetnější hlavní státní občanství, tedy občanství Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Ruska a Polska.

Ukrajinské hlavní státní občanství se vyznačovalo nejvyšším podílem obyvatel se středním vzděláním nebo vyučením (bez maturity) a s vysokoškolským vzděláním, který u obou dosáhl shodně čtvrtiny. Dále následovalo úplné střední všeobecné vzdělání (s maturitou) úplné střední odborné vzdělání (s maturitou). Samotný bakalářský stupeň vysokoškolského vzdělání měl desetinový podíl a samotný magisterský o něco vyšší. Diskutovaná populace byla nízkým rozdílem podílu bakalářského a magisterského vzdělání poměrně unikátní. Desetinu obyvatel tvořily osoby se základním vzděláním, vč. neukončeného.

Mezi osobami s občanstvím Slovenska měly magisterské vzdělání tři osoby z deseti a vysokoškolské vzdělání bez ohledu na stupeň čtyři osoby z deseti. Na rozdíl od ukrajinského občanství byl u slovenského výrazný rozdíl v podílu magisterského a bakalářského vzdělání, když bakalářský titul měl každý osmnáctý obyvatel. Dále byly nejvíce zastoupené osoby se středním vzděláním nebo vyučením s pětinovým podílem a dále osoby s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou).

Více než třetina obyvatel s vietnamským občanstvím měla úplné střední všeobecné vzdělání (s maturitou) a dokonce čtvrtina obyvatel měla základní vzdělání. Vysoce zastoupené bylo také střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity). Vysokoškolsky vzdělaný byl pouze přibližně každý sedmnáctý. Celkově lze shrnout, že tato část populace Česka měla spíše nižší stupně vzdělání.

Graf 13 Obyvatelstvo podle nejvyššího dosaženého vzdělání a vybraných hlavních státních občanství (v %)

Struktura osob s ruským občanstvím byla výrazně nakloněna směrem k vyšším stupňům vzdělání, každý druhý měl vysokoškolské vzdělání. Při uvažování vysokoškolských stupňů zvláště, samotný magisterský stupeň měla dokonce třetina a samotný bakalářský stupeň pětina obyvatel. Z dalších stupňů vzdělání bylo vyšší zastoupení úplného středního všeobecného vzdělání (s maturitou) s pětinovým podílem. V diskutované struktuře velice dominovaly uvedené dva stupně vzdělání.

Ve struktuře obyvatel s polským občanstvím mělo největší zastoupení střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity), měla ho třetina osob. Druhou největší, čtvrtinovou část tvořili obyvatelé s vysokoškolským vzděláním. Podíl obyvatel se základním vzděláním, vč. neukončeného se dokonce vyšplhal na 16,5 %.

10.1 Úroveň vzdělání obyvatelstva podle hlavního státního občanství a věku

Ve věkové skupině 15–24 let se vyznačovala struktura vzdělanosti populace s českým občanstvím vysokou dominancí základního vzdělání, vč. neukončeného, podíl dosáhl 50,5 %. Druhé nejčastější s podílem 16,5 % bylo úplné střední všeobecné vzdělání (s maturitou) a třetí s podílem 13,4 % střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity). Vysokoškolsky vzdělaný byl pouze jeden ze 24 obyvatel.

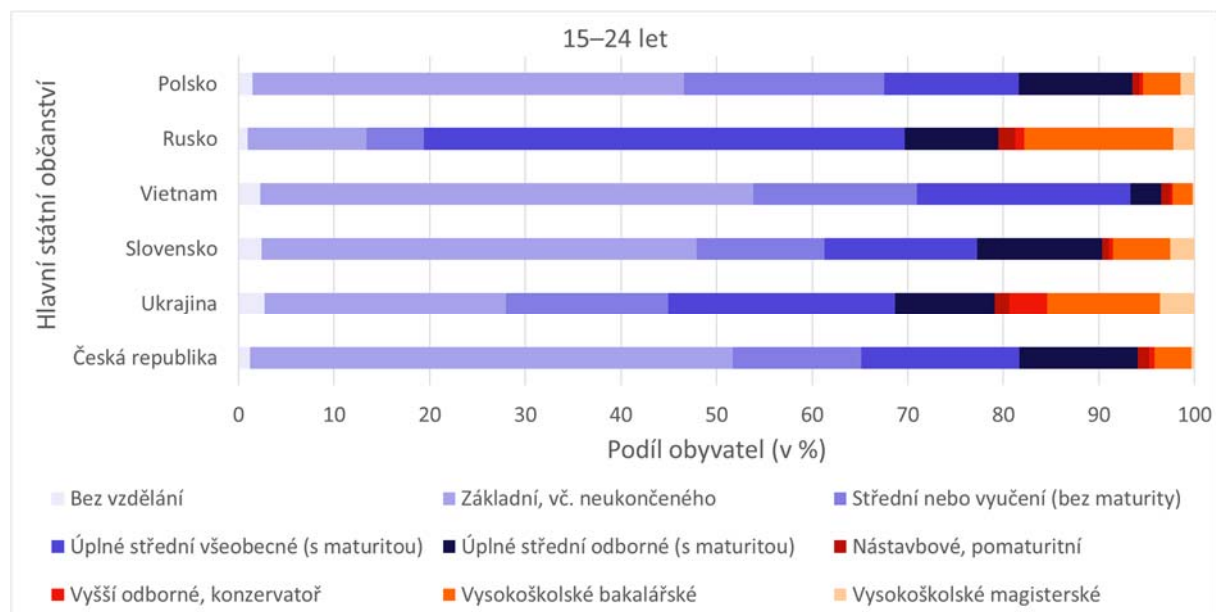
Struktura vzdělanosti za občanství Ukrajiny byla mezi jednotlivé stupně vzdělání poměrně rovnoměrně rozložena. Základní vzdělání, vč. neukončeného, úplné střední všeobecné (s maturitou) a střední nebo vyučení (bez maturity) dosáhly 25,2 %, 23,7 % a 17,0 %. Vysokoškolsky vzdělaných bylo 15,4 %.

Podíl základního vzdělání, vč. neukončeného byl z diskutovaných občanství nejvyšší mezi obyvateli s vietnamským občanstvím s hodnotou 51,6 %. V této části populace bylo druhé nejrozšířenější vzdělání taktéž úplné všeobecné (s maturitou). Vysokoškolské vzdělání měl jen zanedbatelný podíl obyvatel.

Mezi osobami s hlavním občanstvím Slovenska a Polska bylo zastoupení základního vzdělání, vč. neukončeného lehce pod jednou polovinou. V případě slovenského bylo druhé úplné střední všeobecné (s maturitou), v případě polského střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity). Obyvatelé se slovenským občanstvím měli podíl vysokoškolsky vzdělaných 8,5 %.

Struktuře za občanství Ruska vysoce dominovaly osoby s úplným středním všeobecným vzděláním (s maturitou), které měla každá druhá osoba, a dále v ní byl vysoký podíl vysokoškolsky vzdělaných. Tato část populace měla strukturu vzdělání nakloněnou směrem k vyšším stupňům z analyzovaných jednoznačně nejvíce.

Graf 14 Obyvatelstvo podle nejvyššího dosaženého vzdělání a vybraných hlavních státních občanství ve věku 15–24 let (v %)

Věková kategorie 25–39 let se oproti mladší kategorii pochopitelně vyznačovala nižšími podíly nižších stupňů vzdělání a vyššími podíly vyšších stupňů vzdělání. Státní občanství České republiky mělo v tomto věku nejvyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných, který dosáhl 31,2 %, a samotný magisterský stupeň měl pětina podíl. Střední nebo vyučení (bez maturity) mělo zastoupení 23,3 % a následovalo úplné střední odborné (s maturitou). Podíl základního vzdělání, vč. neukončeného se oproti mladší skupině velmi snížil, a to z 50,5 % na 6,5 %.

Ve struktuře ukrajinského občanství si střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity) zachovalo podobný podíl jako v mladší věkové kategorii, avšak podíl vysokoškolského vzdělání narostl z 15,4 % na 37,3 %, zatímco podíly základního vzdělání, vč. neukončeného a úplného středního všeobecného i odborného vzdělání (s maturitou) se snížily. Podíl zmíněného základního vzdělání, vč. neukončeného se od mladší věkové kategorie snížil z 25,2 % na 6,5 %. Ve struktuře s občanstvím Ukrajiny ve věku 25–39 let je zajímavé to, že podíl osob s bakalářským stupněm vzdělání nebyl výrazně nižší než podíl osob s magisterským stupněm.

Z obyvatel se slovenským občanstvím měl každý čtvrtý magisterské vzdělání a vysokoškolsky vzdělaní dohromady tvořili polovinu. Druhé nejčastější bylo úplné střední odborné vzdělání (s maturitou). Podíl základního vzdělání, vč. neukončeného se oproti mladší skupině snížil ze 45,5 % na 5,4 %.

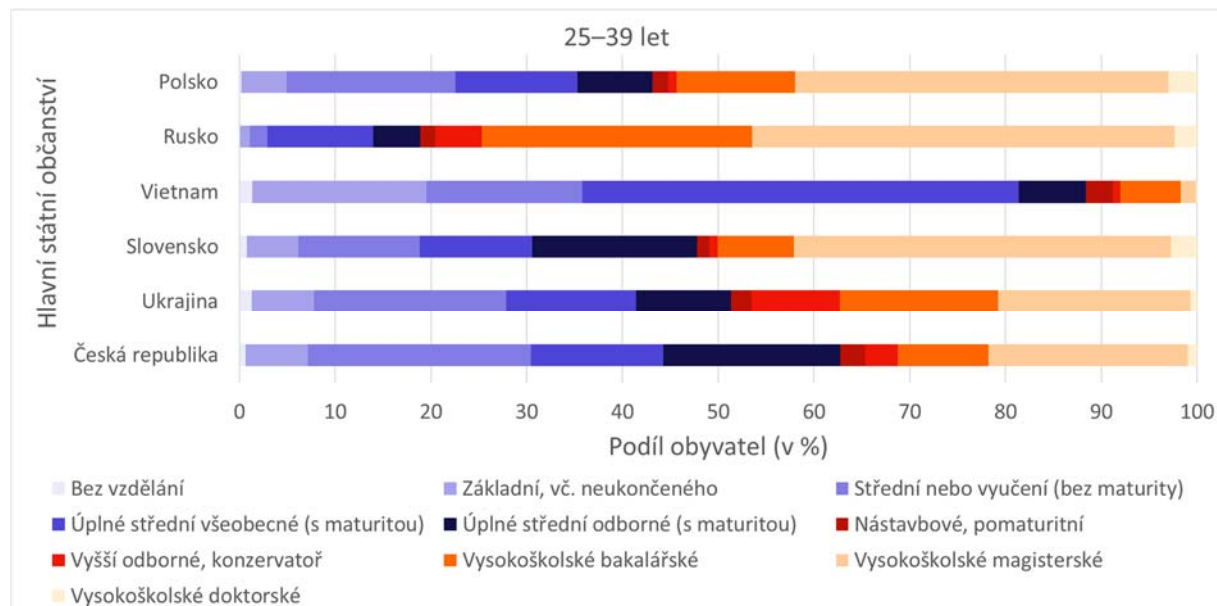
Obyvatelé s vietnamským občanstvím měli nejčastěji úplné střední všeobecné vzdělání (s maturitou), podíl dosáhl téměř poloviny. Tato dominance byla výrazná, druhé nejčastější základní vzdělání, vč. vyučení mělo necelý pětina podíl. Vysokoškolské vzdělání mělo pouze 8,0 % těchto obyvatel.

Osoby s ruským občanstvím byly ze tří čtvrtin tvořeny vysokoškolsky vzdělanými. Samotní obyvatelé s magisterským stupněm vzdělání tvořili dokonce necelou polovinu a bakaláři necelou třetinu. Na rozdíl od jiných občanství se u tohoto od mladší skupiny nejvíce snížil podíl úplného středního všeobecného vzdělání (s maturitou), který dosáhl 11,1 % (oproti 50,3 % v mladší skupině).

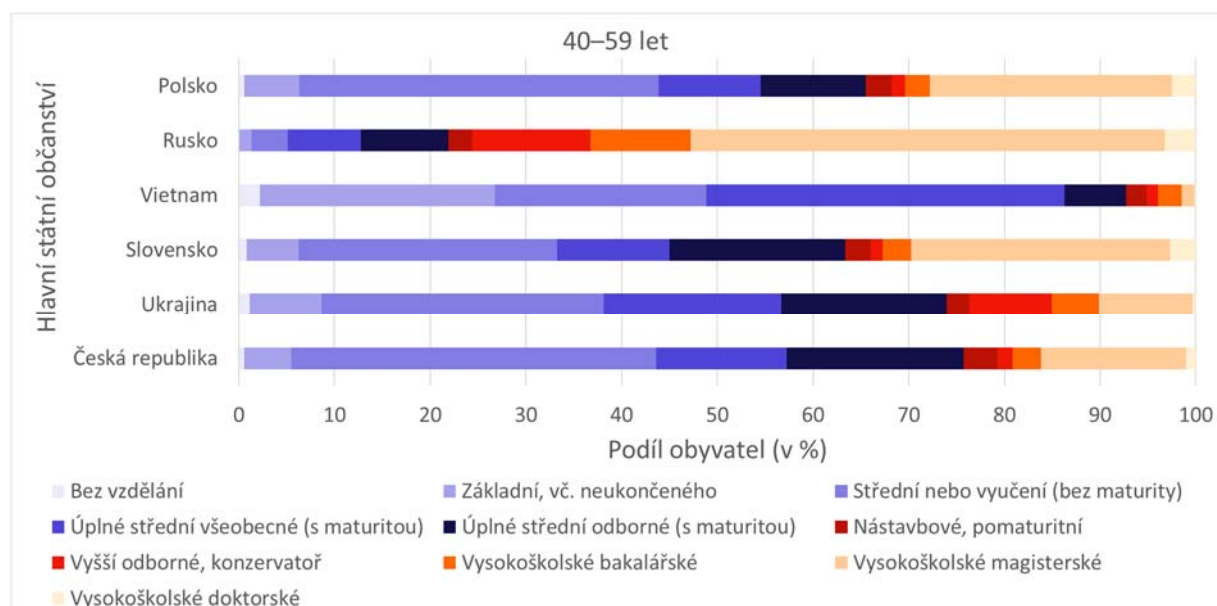
Polské strukturu taktéž dominovali vysokoškolsky vzdělání, tvořili více než polovinu osob. Druhé nejrozšířenější vzdělání pak bylo střední nebo vyučení (bez maturity) s podílem 17,6 %. Základní vzdělání, vč. neukončeného mělo zastoupení 4,7 %, v mladší skupině to bylo 45,1 %.

Graf 15 Obyvatelstvo podle nejvyššího dosaženého vzdělání a vybraných hlavních státních občanství ve věku 25–39 let (v %)

Ve věkové skupině 40–59 let v populaci s českým občanstvím měli čtyři obyvatelé z deseti střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity). Pětina obyvatel byla vysokoškolsky vzdělaná a podobnou část tvořili obyvatelé s úplným středním odborným vzděláním (s maturitou). Podíl základního vzdělání, vč. neukončeného byl pouze 4,9 %.

Graf 16 Obyvatelstvo podle nejvyššího dosaženého vzdělání a vybraných hlavních státních občanství ve věku 40–59 let (v %)

V populaci s ukrajinským občanstvím bylo nejčastější střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity), měly ho tři osoby z deseti. Další tři stupně vzdělání dosáhly velmi podobných podílů lehce pod jednu pětinu a toto státní občanství se i v tomto věku vyznačovalo spíše rovnoměrným zastoupením stupňů vzdělání. Základní vzdělání, vč. neukončeného mělo jen 7,5 % obyvatel.

Obyvatelé se slovenským státním občanstvím měli z jedné třetiny vysokoškolské vzdělání, přičemž samotný magisterský stupeň z jedné čtvrtiny. Další čtvrtina obyvatel měla střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity) a poté následovalo základní vzdělání, vč. neukončeného.

Více než třetina obyvatel ve věku 40–59 let s vietnamským občanstvím měla úplné střední všeobecné vzdělání (s maturitou). Základní vzdělání, vč. neukončeného mezi nimi bylo druhé nejčastější a měl ho každý čtvrtý. Vysokoškolské vzdělání dosáhlo podílu jen 3,9 %.

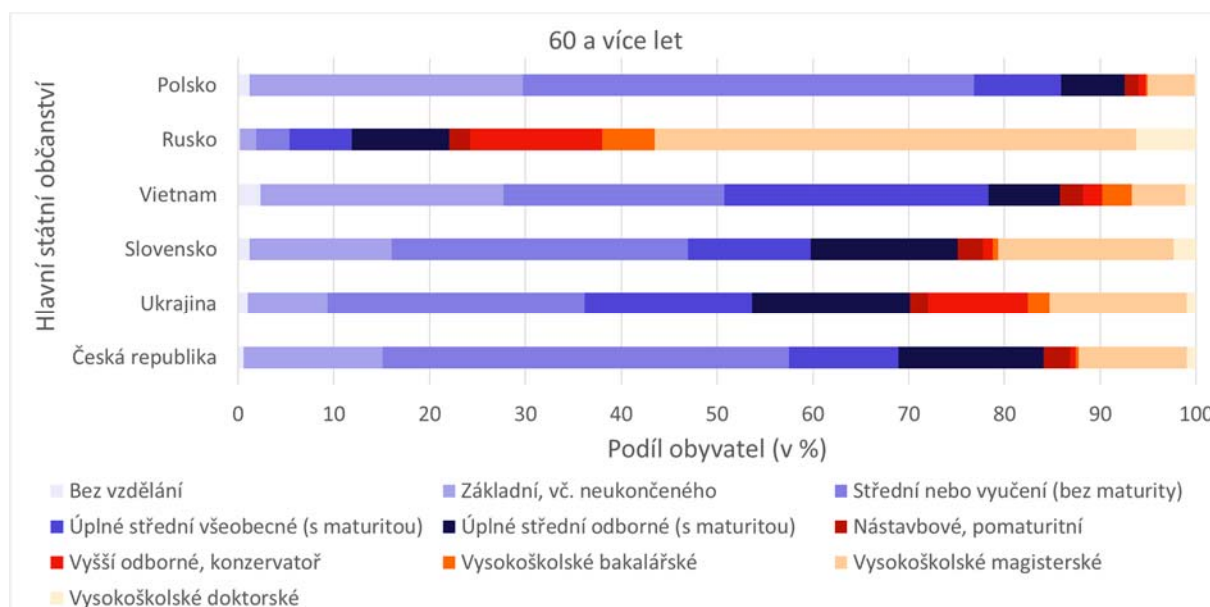
Populace osob s ruským občanstvím se i v této věkové skupině vyznačovala dominantním postavením vysokoškolského vzdělání. Vysokoškolsky vzdělaní dohromady tvořili téměř dvě třetiny, samotní magistři polovinu. Vyšší zastoupení měli také obyvatelé s vyšším odborným vzděláním a konzervatoří, které měl každý osmý obyvatel. Základní vzdělání, vč. neukončeného přesáhlo 1 %.

Nejčastější vzdělání osob s polským občanstvím bylo střední nebo vyučení (bez maturity) s podílem 37,6 % a dále vysokoškolské vzdělání, které měly tři osoby z deseti. Samotní obyvatelé s magisterským stupněm vzdělání tvořili čtvrtinu této populace a základní vzdělání, vč. neukončeného mělo jen 5,7 % těchto obyvatel.

Ve věkové skupině 60 a více let se struktura osob s občanstvím České republiky vyznačovala shodně jako v předchozí skupině nejvyšším podílem středního vzdělání nebo vyučení (bez maturity), které měly čtyři osoby z deseti. Druhé nejčastější bylo úplné střední odborné vzdělání (s maturitou) s podílem 15,2 % a těsně za ním základní vzdělání, vč. neukončeného. Navzdory vysokému věku tvořili vysokoškolsky vzdělaní více než desetinu. Je zajímavé, že podíl osob s doktorským vzděláním byl v tomto věku vyšší než s bakalářským vzděláním.

Obyvatelé s ukrajinským občanstvím měli nejčastěji střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity), podíl přerostl jednu čtvrtinu. Vysokoškolské vzdělání, úplné střední všeobecné (s maturitou) a úplné střední odborné (s maturitou) měly podobné zastoupení s podíly 17,6 %, 17,5 % a 16,5 %. Stejně jako v mladší skupině i zde byly stupně vzdělání spíše rovnoměrně rozděleny.

Graf 17 Obyvatelstvo podle nejvyššího dosaženého vzdělání a vybraných hlavních státních občanství ve věku 60 a více let (v %)

Tři z deseti osob se slovenským občanstvím měly střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity). Následovali vysokoškolsky vzdělaní s pětiovým podílem. Podíl osob s doktorským vzděláním byl vyšší než podíl osob s bakalářským vzděláním stejně jako v případě českého a také ruského občanství. Zhruba každá sedmá osoba měla základní vzdělání, vč. neukončeného.

Struktura vzdělanosti obyvatel s vietnamským občanstvím ve věku 60 a více let byla opět poměrně rozložena mezi několik stupňů vzdělání. Úplné střední všeobecné vzdělání (s maturitou), základní vzdělání, vč. neukončeného a střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity) měly podíly 27,6 %, 25,4 %, 23,1 %. Vysokoškolsky vzdělaní tvořili jen desetinu těchto osob.

Struktura vzdělanosti ruského občanství se od předchozí věkové skupiny téměř nezměnila. Dominantní bylo i zde vysokoškolské vzdělání, které měly skoro dvě třetiny osob, přičemž magisterský stupeň měla polovina. Oproti mladší věkové skupině byl největší rozdíl v podílu bakalářského stupně, který ve věku 60 a více let dosáhl 5,5 %. Osob s doktorským stupněm vzdělání bylo více než s bakalářským.

Polovina obyvatel s polským občanstvím měla střední vzdělání nebo vyučení (bez maturity). Podobně jako v případě vietnamského občanství zde bylo velice významně zastoupeno základní vzdělání, vč. neukončeného, měly ho tři osoby z deseti. Tyto dva stupně byly ve struktuře vzdělanosti výrazně dominantní, třetí stupeň vzdělání nedosáhl ani jedné desetiny.

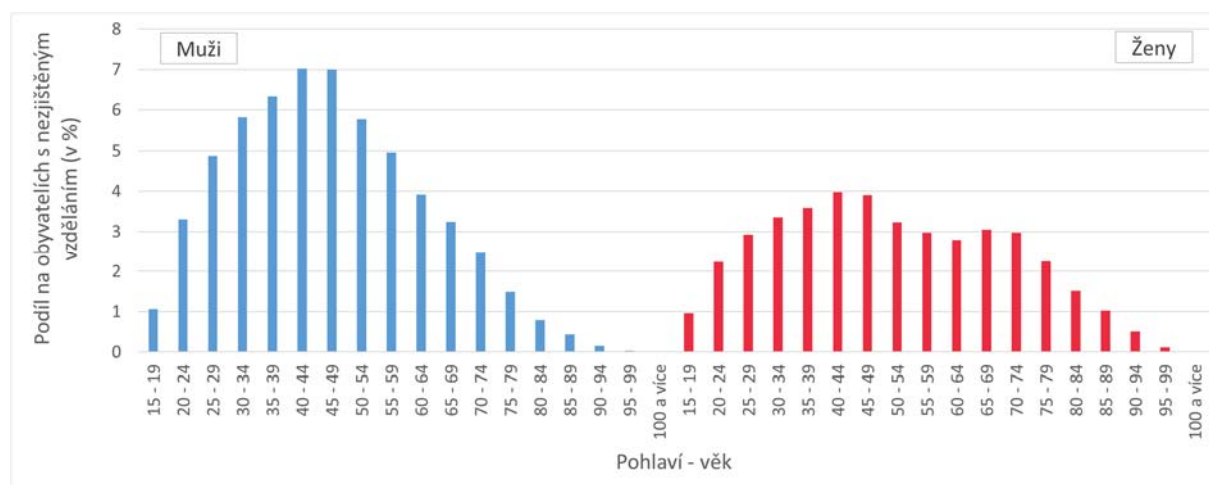
11. Nezjištěná úroveň vzdělání obyvatelstva

Ve sčítání 2021 nebyla u 511 378 obyvatel zjištěna úroveň vzdělání. Mezi těmito obyvateli byli různě zastoupeni muži a ženy, různé věkové kategorie a také hlavní státní občanství.

11.1 Nezjištěná úroveň vzdělání obyvatelstva podle pohlaví a věku

Všichni obyvatelé bez zjištěného vzdělání bez ohledu na věk byli tvořeni muži a ženami nerovnoměrně. Muži se na nich podíleli z 58,6 % a ženy ze 41,4 %.

Graf 18 Obyvatelstvo s nezjištěným nejvyšším dosaženým vzděláním podle pohlaví a věkových skupin (v %)

Při kombinaci pohlaví a věku lze zmínit dvě tendence. Zaprvé u obou pohlaví se zvyšoval podíl osob s nezjištěným vzděláním na celku osob s nezjištěným vzděláním do věku 40–44 let. V tomto věku se muži podíleli 7,0 % a ženy 4,0 %. Od tohoto věku výš se podíl snižoval. Jedinou výjimkou byly ženy ve skupinách 65–69 a 70–74 let, které oproti věku 60–64 let měly podíl vyšší. Zadruhé v každé věkové skupině až do věku 65–69 let se podíleli muži na všech osobách s nezjištěným vzděláním vyšším podílem než ženy. Od věku 70–74 let se naopak podílely více ženy než muži.

11.2 Nezjištěná úroveň vzdělání obyvatelstva podle hlavního státního občanství

Obyvatelé s nezjištěným vzděláním byli z hlediska hlavního státního občanství tvořeni z největší části lidmi s českým občanstvím. Jejich podíl dosáhl 82,3 %. Druhý největší podíl 6,8 % měli obyvatelé

s ukrajinským státním občanstvím a třetí podíl 3,4 % obyvatelé se slovenským státním občanstvím. Další skupiny obyvatel podle státního občanství netvořily ani 1 % osob s nezjištěným vzděláním. Nejbližší pod touto hranicí byli obyvatelé s vietnamským, bulharským a rumunským občanstvím.

Tab. 9 Obyvatelstvo s nezjištěným nejvyšším dosaženým vzděláním podle hlavního státního občanství (v %)

Hlavní státní občanství	Podíl na obyvatelstvu s nezjištěným vzděláním
Česká republika	82,3
Ukrajina	6,8
Slovensko	3,4
Vietnam	0,8
Bulharsko	0,7
Rumunsko	0,7

